

Lærerlockout, lektiecafeer og lavere SU – uddannelserne i folketingsåret 2012-2013

Af Signe Holm-Larsen

Den første lockout på uddannelsesområdet	131
<i>Overenskomstforløbet i et kronologisk perspektiv</i>	133
<i>Lockoutkonsekvenser</i>	138
Folkeskolereformen – lærested eller værested?	140
Folkeskolen i øvrigt	143
Nu også inklusion i de frie skoler	147
Har gymnasiet sejret ad helvede til?	150
Erhvervsuddannelsernes massive problemer – reform på vej	153
Tempo i de videregående uddannelser – svigtes de studerende?	156
<i>Lærerområdet under pres</i>	161
<i>Også pædagogområdet bliver nu bekendtgørelsesstyret</i>	163
<i>Fra elite- til masseuniversitet</i>	164
Følgende bilag kan findes på hjemmesiden www.uddannelseshistorie.dk	
Bilag 1. Udvalgssammensætning 2012-13	
Bilag 2. Tidligere konflikter og indgreb på det offentlige arbejdsmarked	
Bilag 3. Oppositionens 10 krav ved reformforhandlingerne	
Bilag 4. Reformaftalens præciseringer	
Bilag 5. Fokuspunkter i SU-reformen	
Bilag 6. Andre lovforslag 2012-13	

Folketingsåret var præget af mange store reformer i en stram økonomisk styring, hvor regeringen lagde arm med lærerorganisationerne og fik brudt deres hævdevundne rettigheder, hvor der blev indgået aftale om en folkeskolereform efter en del blæst om aktivitetstid og lektiecafeer, og hvor SU blev slanket med to mia. årligt. Spektakulær var også regeringsrokaden 9. august 2013, hvor dagtilbudsområdet flyttede tilbage til Social-, Børne- og Integrationsministeriet, hvor Karen Hækkerup (S) blev afløst af Annette Vilhelmsen (SF). Ministeriet for Børn og Undervisning fik sit gamle navn fra før november 2011 tilbage og hedder på ny

Undervisningsministeriet.¹ Derudover berørte rokaden ikke uddannelsesområdet. Flere kommentatorer undrede sig og anså overflytningen for et tilbageskridt på et tidspunkt, hvor den kommende folkeskolereform netop forudsætter øget samarbejde mellem lærere og pædagoger. Således kunne den socialdemokratiske børne- og undervisningsordfører Troels Ravn "sagtens argumentere for, at det var en rigtig god idé at have det, som det var før".² Pernille Vigsø Bagge (SF), der måtte rykke sin formand til undsætning, fandt det dog "oplagt, at den slags ting ligger i et socialministerium, som har et helhedssyn på kommunernes sociale indsats". Dermed rammesatte hun i rene ord dilemmaet – om 0-6-årsområdet primært bør ses som et udviklings- og undervisningsområde, der satser på børnenes potentialer, eller som et pasningsområde til aflastning af forældrene ligesom tilbage i asylernes tid.

Året bragte efter årelange diskussioner en ny offentlighedslov realiseret med L 144 om offentlighed i forvaltningen og L 145 og L 146 om konsekvensændringer i forvaltningsloven og retsplejeloven.³ Blandt hovedpunkterne var angiveligt mere åbenhed og demokratisk kontrol med den offentlige forvaltning, herunder det såkaldte meroffentlighedsprincip (§ 14), hvorefter myndigheder ikke *skal* undtage, fordi de *kan* undtage, og hvor alene tavshedspligten kan begrænse aktindsigt. En myndighed skal altså veje offentlighedshensyn op imod beskyttelseshensyn. Debatten om lovforslaget drejede sig imidlertid ikke om de positive signalord, men om restriktionerne for aktindsigt i ministerkalendere (§ 22) og i lovforberedende dokumenter mv. der udveksles mellem ministre og embedsværk eller mellem ministre og folketingsmedlemmer ved sager af politisk karakter (§§ 24 og 27) – begrænsninger, der i lovbemærkningerne var begrundet med, at ministre behøver et fortroligt frirum for rådgivning. Regeringen så umiddelbart ud til at styre mod et nederlag i folketingssalen, men fik halet loven hjem med støtte fra forligsparterne V og KF. Ikke at undres over, for selvom S-, SF- og R-ministrene bliver de første, der kan gemme sig bag lovændringerne, kan det næste valg hurtigt give en borgerlig regering igen. Heller ikke diverse demonstra-

¹ <http://www.uvm.dk/~UVM-DK/Content/News/Aktuelt/2013/130809-Regeringsrokade-Ministeriet-for-Boern-og-Undervisning-aendrer-navn>.

² Politiken 1. sektion s. 5 11.8.2013. Annette Vilhelmsen er formand for SF og Pernille Vigsø Bagge partiets børne- og undervisningsordfører.

³ De tre lovforslag L 144 Forslag til lov om offentlighed i forvaltningen, L 145 Forslag til lov om ændring af forvaltningsloven og retsplejeloven. (Ændringer i lyset af lov om offentlighed i forvaltningen) og L 146 Forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser om aktindsigt m.v. (Konsekvensændringer i lyset af lov om offentlighed i forvaltningen og af ændringer i forvaltningsloven og retsplejeloven) byggede med aftale af 3.10.2012 mellem regeringen, V og KF på Offentlighedskommissionens betænkning nr. 1510 fra 2009 og blev vedtaget som henholdsvis lov nr. 606, lov nr. 638 og lov nr. 639, alle af 12.6.2013 og alle med 99 stemmer for forslaget (V, S, RV, SF, KF) og 41 (DF, EL, LA) imod, idet Uffe Elbæk (RV) dog ved en fejl også stemte imod L 144. Se også Politiken.dk 3.10.2012, 19. og 21.4.2013 samt kronikken 11.6.2013 plus Berlingske.dk 8.12.2012 og 7.2.2013.

tioner og en underskriftindsamling med mere end 80.000 protester havde nogen virkning. Dog blandede Folketingets ombudsmand Jørgen Steen Sørensen sig uventet i debatten med en kronik i dagbladet *Politiken* få dage efter lovens vedtagelse, hvor han lovede at følge forvaltningen af den begrænsede aktindsigt, fordi det er “ganske vigtigt i et demokrati, hvilke undtagelser fra retten til aktindsigt en offentlighedslov indeholder”. Han mente i øvrigt, at “i situationer, hvor man godt nok er inden for rammerne af den nye § 24, men hvor hemmeligholdelse vanskeligt kan forklares eller forsvares, må det derfor påhvile regering og centraladministration selv at tage den meroffentlighedsmedicin, som man i loven ordinerer over for andre myndigheder”. Han gav derfor tilsagn om at “holde myndighederne hårdt fast på at give offentligheden og ikke mindst medierne den ret, som følger af loven. Og at give den hurtigt”.

Ikke overraskende blev frikommuneforsøgene fortsat med L 60 om offentlige ydelser og L 188 om administrative forenklinger i borgerservice mv.⁴ Den betydelige enighed om frikommuneforsøgene blev dog brudt denne gang, idet KF og EL stemte imod, fordi de mente, at visse tiltag i praksis reducerede borgernes rettigheder. Om det var et resultat heraf eller ej, vides ikke, men de ni frikommuners borgmestre gik sammen om at skrive en kronik med følgende overskrift “Frikommuner er en succes”.⁵ Ved de seneste forsøgsudmeldinger for frikommunerne er uddannelsesområdet kun sporadisk berørt, mens tidligere forsøg om fx holddannelse i folkeskolen bl.a. er tilgodeset i høringsudkastet til folkeskolereformen.

Med baggrund i EU’s Miljøagenturs placering på dansk grund åbnes august 2014 landets første europaskole. Den tilknyttes Sankt Annæ Gymnasium med Københavns Kommune som driftsherre for grundskolen og med endelig placering på Carlsberggrunden, hvor et nyt stort campusbyggeri på over 55.000 m² – fra 2016 med mere end 10.000 studerende og ca. 800 medarbejdere – er påbegyndt af

⁴ L 60 Forslag til lov om **ændring af lov om frikommuner og lov om naturbeskyttelse. (Etablering af yderligere forsøgsmuligheder for frikommunerne)**. Enstemmigt vedtaget med 104 stemmer. Fremsættelse af lovforslag 14.11.2012, 1. behandling 23.11.2012, 2. behandling 11.12.2012 og 3. behandling 14.12.2012. **Lov nr.1289 af 19.12.2012 og L 188 Forslag til lov om ændring af lov om frikommuner. (Yderligere forsøgsmuligheder for frikommunerne)**. Fremsættelse af lovforslag 5.4.2013, 1. behandling 16.5.2013, 2. behandling 28.5.2013 og 3. behandling 30.5.2013. Lov nr. 648 af 12.6.2013. Vedtaget med 102 stemmer for (V, S, DF, RV, SF, LA) og 13 stemmer imod forslaget (EL, KF). Se også *Uddannelseshistorie 2011* s. 133-135 og *Uddannelseshistorie 2012* s. 166.

⁵ Frederiksborg Amtssavis 1. sektion s. 13 24.8.2013. Kronikken er skrevet Thomas Lykke Pedersen, borgmester i Fredensborg Kommune og tiltrådt af de øvrige otte borgmestre.

UCC og Udviklingsselskabet Carlsberg Byen.⁶ Ved 1. behandlingen var der opbakning til regeringen fra V, LA og KF, mens DF og EL ikke kunne støtte forslaget, ganske vist af forskellige grunde, idet DF ikke ville medvirke til, at undervisningen ikke foregår på dansk, mens EL fandt skoleformen for elitær.

Hovedtræk af årets rokader mv. i Uddannelsesministeriet (FIVU) omfatter bl.a., at Styrelsen for Videregående Uddannelser og Styrelsen for Universiteter og Internationalisering fra 1. oktober 2013 er samlet i Styrelsen for Videregående Uddannelser med tidligere afdelingschef i departementet Niels Agerhus som direktør, mens Ministeriet for Børn og Undervisning marts 2013 oprettede en lov- og kommunikationsafdeling i ministeriets departement. Efter regeringsrokaden august 2013 er departementet organiseret i fire afdelinger: økonomi- og koncernafdelingen, afdelingen for folkeskole og internationale opgaver, afdelingen for ungdoms- og voksenuddannelser og lov- og kommunikationsafdelingen.⁷ Ny direktør i SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (før Socialforskningsinstituttet) er Agi Csonka, tidligere direktør for Danmarks Evalueringsinstitut (EVA). Hun efterfølger Jørgen Søndergaard, der har bestridt posten i 18 år.

Det bemærkes i øvrigt, at oversigten over udvalgssammensætningen på relevante lovgivningsområder, som i de foregående år har været placeret på dette sted, fra og med denne 47. årbog i lighed med artiklens øvrige oversigter er at finde som bilag til artiklens digitale udgave på Selskabet for Skole- og Uddannelseshistories hjemmeside, <http://uddannelseshistorie.dk/>, mens årbogens trykte version alene bringer selve artiklen og ikke bilagene. Interesserede læsere opfordres derfor til også at læse artiklen på nettet.

Den første lockout på uddannelsesområdet

OK 13 kom til at fylde meget foråret 2013, og det blev et forløb, hvor fokus var nøje koordineret og fastholdt mellem KL og regeringen, og som blev kørt helt "efter bogen". Men det blev også et usikkert forløb, hvor det på LC-området for første gang nogensinde endte i lockout. Lockouten kom til at løbe i fire uger 2.-25. april 2013 – fra påskeferien til bededagsferien – og blev standset af et regeringsindgreb 26. april, så børnene kunne komme i skole igen mandag d. 29. april. Den omfattede ca. 52.000 overenskomstansatte lærere og børnehaveklasseledere i folkeskolen, ungdomsskolelærere og lærere ved sprogcentre. Undtaget blev alene ca. 3.200 specialundervisningslærere, ca. 1300 skolepsykologer og skolekon-

⁶ L 170 Forslag til lov om ændring af lov om institutioner for almen gymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v. og lov om folkeskolen. (Etablering af en europaskole). Vedtaget med 92 stemmer for forslaget (V, S, RV, SF, LA, KF) og 21 stemmer imod (DF, EL). Fremsættelse af lovforslag 28.2.2013, 1. behandling 12.3.2013 og 2. og 3. behandling af lovforslag: 23.4.2013. Lov nr. 455 af 7.5.2013. Se også pressemeddelelse fra UCC 7.12.2012.

⁷ Nyheder fra Uddannelsesministeriet 19.6.2013, uvm.dk 22.2.2013 og Folkeskolen.dk 27.6.2013.

sulenter samt ca. 10.800 tjenestemænd og skoleledere. I de frie grundskoler var alle lærere og børnehaveklasseledere omfattet af konflikten, idet tjenestemandsansættelse ikke forekommer i den private skolesektor.

L 215 om regeringsindgrebet blev fremsat 25. april 2013 af beskæftigelsesminister Mette Frederiksen.⁸ Det voluminøse dokument på 74 A4-sider er næppe blevet til "over night", men må have ligget klart – efter nogles mening i årevis, jf. bl.a. at Lars Løkke Rasmussen (V) allerede præsenterede de samme tanker i sin bog *Løkkeland* fra 2006. Beskæftigelsesministeren sagde ved lovforslagets fremsættelse, at der var taget "udgangspunkt i de ønsker og forslag, som parterne hver især er fremkommet med under forhandlingsforløbet, men hverken lærerne eller deres arbejdsgivere imødekommes fuldt ud" – diplomatisk udtrykt kan man roligt sige, al den stund, at teksten på forhånd stort set var aftalt mellem regeringen og KL, som blot på detaljen ikke fik helt, hvad man havde ønsket sig.

Lovbehandlingen blev gennemført på 30 timer på grund af lovforslagets "hastende karakter", idet de almindelige regler for lovbehandling kan fraviges med hjemmel i Folketingets forretningsordens § 42. På godt et døgn gennemførte Folketinget tre lovbehandlinger og en række samråd ud fra Moderniseringsstyrelsens oplæg og med teknisk hjælp fra KL. Ved 1. behandlingen, der fandt sted samme dag kl. 14.00-18.17, tegnede der sig et klart flertal for indgrebet, idet kun EL og LA ville stemme imod. Kl. 18.41-20.56 var der åbent samråd i beskæftigelsesudvalget med Bjarne Corydon og Mette Frederiksen. Der blev her af DF fremsat forslag om et undervisningstimeloft og af EL om dels at forkaste forslaget og lade den hidtidige overenskomst A08 fortsætte, dels at videreføre 60-års-reglen finansieret af lønstigningen; hertil kom hele 92 spørgsmål, som blev besvaret af ministerierne i nattens løb. Umiddelbart efter det åbne samråd fik Danmarks Lærereforenings formand Anders Bondo Christensen i sin egenskab af LC-formand foretræde for beskæftigelsesudvalget. Næste dag, fredag d. 26. april – store bededag – var der kl. 10.36-13.25 på ny møde i beskæftigelsesudvalget om lovforslagets indhold, og DF's og EL's ændringsforslag blev afvist. Kl. 14.01-15.25 foregik 2. behandling af lovforslaget, hvor alle ændringsforslag blev nedstemt, og kl. 15.42-16.08 blev forslaget vedtaget ved 3. behandling.

På AC-området kom det ikke til lockout, til dels fordi der blev aftalt relativt pæne lønstigninger, så AC's øvrige organisationer, som GL blot udgør en meget lille del af, var generelt tilfredse. At overenskomstresultatet blev forkastet både af GL's

⁸ L 215 Forslag til lov om **forlængelse og fornyelse af kollektive overenskomster og aftaler for visse grupper af ansatte på det offentlige område**. Fremsættelse og 1. behandling 25.4. og 2. og 3. behandling 26.4.2013. Lov nr. 409 af 26.4.2013. Vedtaget med 96 stemmer for (V, S, DF, RV, SE, KF) og 13 stemmer imod (EL, LA). Se også Folkeskolen nr. 9 2013 s. 6-9 og Folkeskolens e-bog **Knockout** (uddrag i Folkeskolen nr. 12 2013 s. 17-25) .

repræsentantskab og ved medlemmernes urafstemning havde derfor blot symbolsk betydning.⁹ Med til at øge utilfredsheden var Bjarne Corydons pressemøde 25. marts, hvor han skrev, at “de aftaler, jeg har indgået med AC og IDA om normalisering af gymnasie- og erhvervsskolelærernes arbejdstidsregler, viser med al ønskelig tydelighed, at det er muligt at opnå afbalancerede resultater ved forhandlingsbordet, hvis begge parter vil det”. Det synspunkt ville hverken GL’s repræsentantskab eller hovedbestyrelse tages til indtægt for. De var i det hele taget “fortørnet over, hvad man betegnede som finansminister Bjarne Corydons tromlende facon gennem hele forhandlingsforløbet”. GL’s formand Gorm Leschly kaldte finansministerens og Moderniseringsstyrelsens forhandlingsstil “hård og arrogant” og mente, at “når Corydon henviser til aftalen om gymnasielærernes arbejdstid som en aftale mellem to ligeværdige parter, er der ikke bare tale om en overdrivelse, men om historieforvanskning ... Arbejdsgiver havde en drejebog, som blev fulgt til punkt og prikke, og den rummede ikke muligheder for forhandlinger mellem parterne.”

Konfliktens klare vindere var regeringen og KL, ikke alene ved de nye overenskomststrammer, men også gennem betydelige besparelser på lønkontoen i lock-outperioden – besparelser, som i langt fra alle kommuner forblev på skoleområdet. Også Skolelederforeningen, der i konflikten søgte ikke at lægge sig op ad hverken KL eller lærerne, men indtage en tredje position, fik øget ledelsesmæssigt råderum og fleksibilitet.¹⁰ Visse steder forsøgte man sig med egne lokalaftaler, men både finansministeren og KL var hurtigt ude med en opfordring til kommunerne om ikke at indgå nye lokalaftaler om fx forberedelsestid eller loft over undervisningstid, jf. lovindgrebs § 16 om ophævelse af alle lokalaftaler og kutyper.¹¹ Til gengæld kaldte Anders Bondo det ikke et indgreb, men et “regeringsovergreb”, hvor der ikke var “gjort noget for at imødekomme lærerne”. Kommende forhandlingsmål ved OK 2015 kan blive bortfald af betalt frokostpause, reduktion af overtidsbetaling og kortere varsler for indkaldelse af personale.

Overenskomstforløbet i et kronologisk perspektiv

Det komplicerede forhandlingsforløb var forberedt grundigt og længe. Allerede sommeren 2012 var der presseforlydender om, at kommunerne planlagde et opgør med lærernes arbejdstidsregler i de kommende overenskomstforhandlinger, og at regeringen håbede, at lærerne under pres ville gå med til en aftale uden konflikt; en centralt placeret kilde betegnede derfor på et tidligt tidspunkt sandsynligheden for lockout af lærerne som “meget stor”, idet regeringen havde sikret

⁹ Forlig blev indgået 8. februar 2013. Se i øvrigt Gymnasieskolen.dk 8.2., 12.2., 21.2., 26.3. og 4.4.2013.

¹⁰ Plenum april 2013 s. 3.

¹¹ KL.dk 25.4., 29.4. og 30.5.2013.

sig et flertal for et politisk indgreb.¹² Gennem forløbet blev det stadig tydeligere, at forbindelsen mellem overenskomstforhandlingerne og den kommende folkeskolereform var tæt, og at OK 13 stort set skulle finansiere folkeskolereformen. At man forventede hård kamp, fremgik bl.a. af, at Bertel Haarder før forhandlingsstart kaldte processen for "historisk" og "en kraftprøve" og beklagede "at det ikke skete i vores tid. Det er også derfor, at jeg er 100 % indstillet på at støtte, at der sker noget nu. Men jeg vil se det, før jeg tror det ... Hvis det lykkes, så tager jeg hatten af" (red.: for finansministeren). Det må han så nok have gjort efter regeringsindgrebets vedtagelse.

Også på arbejdstagerside havde man forberedt sig grundigt, både internt og over for offentligheden. Således gik Anders Bondo i efteråret 2012 i pressen med et udsagn om, at folkeskoler måske burde være selvejende og ikke kommunale, fordi "vi hører rigtig mange signaler fra KL om, at det udelukkende handler om økonomi".¹³ Han satte dermed spørgsmålstejn ved, om kommunerne fremtidig magter at løfte ansvaret for folkeskolen, eller om elever og forældre ville være bedre tjent med, at folkeskolerne som gymnasierne var selvejende institutioner – et brud med den snart 200-årige praksis for den todelte styring af folkeskolen, hvor staten lægger rammerne, og kommunerne står for driften. Foreningens formand Anders Balle mente, at "vi kan ikke have 1.300 skoler, der kører i alle mulige retninger", mens chefredaktør Bjarke Møller fra Mandag Morgen understregede behovet for "radikal nytænkning, hvor man fra daginstitutioner og skoler til gymnasier og universiteter laver en samlet og enkel styringsmodel, der sætter selvejerskabet i højsædet," så han fandt, at man fra politisk hold burde "tage imod Anders Bondo Christensens melding med kyshånd" som en "fremragende mulighed for at forny og forbedre de danske skoler". Men tanken blev klart afvist af regeringen.

Overenskomstforhandlingerne begyndte 6. december 2012 med Anders Bondo som forhandler for arbejdstagerne i sin egenskab af formand for LC og på arbejdsgiversiden Michael Ziegler, konservativ borgmester i Høje-Taastrup Kommune og medlem af KL's bestyrelse, for det kommunale område og bl.a. Barbara Bertelsen, vicedirektør i Moderniseringsstyrelsen, for det statslige område. Arbejdstagerforventningerne kan bl.a. aflæses af, at DLF indkaldte til ekstraordinær kongres 8. januar 2013 for klart at signalere over for offentligheden, at man ikke ønskede konflikt.¹⁴ Men 27. februar 2013 blev der alligevel med klar arbejdsgivertiming varslet lockout: kl.11 af Moderniseringsstyrelsen for det statslige område og på LC-området kl. 13.00 af KL. Forligningsinstitutionen blev inddraget med

¹² Plenum nr. 15 6.12.2012.

¹³ Berlingske 12.11., 3. sektion s. 10-11, Folkeskolen.dk 5.11. og 27.11.2012 samt *Uddannelseshistorie 2012* s. 177-178.

¹⁴ Folkeskolen.dk 8.1., 28.2., 4.3. og 25.3.2013.

henblik på mægling, men efter møder i Forligsen d. 4. og 11. marts opgav forligskvinde Mette Christensen både at nå et forlig og at udsætte konflikten. Så lockouten blev en realitet påskesøndag 31. marts kl. 22:30.

Mange troede i begyndelsen på et hurtigt regeringsindgreb, men sådan skulle det ikke gå. *Politikens* uddannelsesredaktør Jacob Fuglsang kommenterede KL's såkaldte skolerigsdag i Aalborg ultimo januar 2013 med, at der var "rigsdag i salene og krigsdag på gangene", idet der officielt blev diskuteret pædagogik, men uofficielt gik snakken om, at lockouten var på vej, hvad han begrundede med, at "en perlerække af ministre har støttet KL's krav. På den måde har finansminister Bjarne Corydon (S) nærmest været blind makker ved forhandlingsbordet", og han spåede, at "nu begynder så opgøret om, hvem der skal have aben for, at danske elever bliver gidsler i en arbejdskonflikt".¹⁵

¹⁵ Politiken 1.2.2013, 1. sektion s. 2, og Politiken.dk 28.2.2013.

Forældrene tog i begyndelsen lockoutsituationen roligt, men efter en god uges tid voksede utålmodigheden. Således sendte Mette With Hagensen, formand for forældreorganisationen Skole og Forældre, partierne i Folketinget en "entydig" opfordring til at gribe ind i konflikten, for "vores tålmodighed er brugt op nu. Eleverne skal i skole igen og forældrene skal på arbejde. Et regeringsindgreb kan fra nu af kun gå for langsomt". Også "almindelige" forældre kom på banen og efterlyste et indgreb. Således skrev *Politikens* Bjørn Bredal, at han godt vidste, "at det hele handler om at give tid, og at vi alle sammen skal køre hinanden og især lærernes konfliktkasse møre".¹⁶ Så han meldte sig som "mør" og fortolkede forhandlingsforløbet som teaterstykket "den danske model" med klare regler for, at "i næstsidsste akt, hvor vi befinder os nu, er det kun 'parterne', der må sige noget, mens regeringen skal tie bomstille. Men så, pludselig, skifter scenen til sidste akt, hvor regeringen siger en hel masse og griber ind. Nogen må forklare regeringens dramaturg, at nu er næstsidsste akt altså ved at blive for lang".

Også i KL-toppen var der snart uro på de indre linjer. "Selv om jeg strenger mig an, kan jeg ikke se den mindste mulighed for, at de to forhandlingsparter kan blive enige om en overenskomst. Derfor mener jeg, at tiden er inde til, at regeringen griber ind. Det bør ske med det samme, allerede i weekenden", sagde Dansk Folkepartis medlem af KL's bestyrelse, Poul Nødgaard.¹⁷ Lidt senere nåede også Anders Bondo frem til at efterlyse et regeringsindgreb i et forgæves håb om, at "regeringen vil bestræbe sig på at lave et balanceret indgreb, som begge parter kan være tjent med".¹⁸

En vending indtrådte, da DR-programmet "21 Søndag" 17. marts 2013 havde fået fremgravet kommissoriet for den tværministerielle, såkaldt hemmelige arbejdsgruppe, der skulle forberede OK 13-forhandlingerne. Allerede december 2011, dvs. ganske kort efter regeringens tiltræden, var OK 13-forløbet således på dagsordenen i regeringens økonomiudvalg med bl.a. finansminister Bjarne Corydon (S), økonomi- og indenrigsminister Margrethe Vestager (R) og daværende skatteminister Thor Möger Pedersen (SF), og 3. februar 2012 nedsattes "Arbejdsgruppen om analyse af arbejdstid i folkeskolen og det almene gymnasium". Gruppen, der havde repræsentanter fra Ministeriet for Børn og Undervisning, KL og Finansministeriet, arbejdede i sidstnævntes regi med det kommissorium at "forberede overenskomstforhandlingerne på det offentlige område i 2013, herunder at understøtte de fælles mål om en øget undervisningsandel af arbejdsti-

¹⁶ Politiken.dk 22.4.2013.

¹⁷ Politiken.dk 12.4.2013. Poul Nødgaard (1936-2013), der ved sin død var medlem af byrådet i Ringsted Kommune, var 1990-2007 medlem af Folketinget for først Fremskridtspartiet og siden Dansk Folkeparti. Som formand for Folketingets Kommunaludvalg 2001-07 var han en af fæderne til kommunalreformen i 2007.

¹⁸ Læserbrev af Anders Bondo Christensen i Politiken 12.4.2013, 2. sektion s. 7.

den i folkeskolen og gymnasiet”. I kommissoriet citeres endvidere økonomiaftalen for 2012, hvoraf fremgår, at regeringen og KL ønsker “mere undervisningstid for de nuværende ressourcer i folkeskolen og det almene gymnasium”, hvorfor “arbejdsgruppens kortlægning og vurdering af overenskomster og relevante dele af lovgivningen skal føre til en række konkrete anbefalinger til, hvordan folkeskole- og gymnasielærernes undervisningstid kan øges ved ændringer i overenskomsterne og lovgivningen”. Gruppen stoppede arbejdet omkring tidspunktet for påbegyndelsen af overenskomstforhandlingerne – vel at mærke uden at der blev afgivet en rapport, som nogen måske kunne ønske at få aktindsigt i. DLF havde imidlertid allerede 9. marts 2012 søgt aktindsigt, men da anmodningen i svar af 28. juni 2012 for størstedelens vedkommende – i alt 86 dokumenter – blev afvist med, at dokumenterne var interne arbejdspapirer, klagede foreningen til ombudsmanden.¹⁹ Ombudsmanden nåede frem til, at Finansministeriets afvisning ud fra ministeriets oplysninger ikke var ulovlig, men han gav også udtryk for, at sagen set udefra kunne “forekomme overraskende ... bl.a. at udkastene til arbejdsgruppens rapport end ikke var indgået i forberedelsen af selve overenskomstforhandlingerne”, og han påpegede det som uheldigt, hvis man tænkte i “krumspring, der må anses for uhensigtsmæssige – for eksempel ved at der ikke gøres tilstrækkelig brug af relevante dokumenter”.²⁰

At der ifølge en af DR's anonyme kilder i tv-udsendelsen var enighed om at “gå hele vejen”, fik Enhedslisten til at kalde Bjarne Corydon (S) i samråd 3. april 2013 for at lade hånt om den danske arbejdsmarkedsmodel. Her sagde ministeren gentagne gange, at der ikke var indgået en forhåndsaftale mellem regeringen og KL, men han ville ikke udtale sig om, hvorvidt der eksisterede en “masterplan” om at standse konflikten ved et regeringsindgreb.²¹ Formodningerne om aftalt spil fik yderligere vind i sejlene af, at Finansministeriet havde indgået en såkaldt resultatkontrakt med Moderniseringsstyrelsen, som ophøjede OK13 til det vigtigste middel til at trimme statens udgifter.²² Som hovedmænd bag forhandlingsstrategien udpegede pressen foruden finansministeren to topembedsmænd i Finansministeriet: departementschef David Hellemann og direktør i Moderniseringsstyrelsen Niels Gotfredsen.²³ Formuleringerne i resultatkontrakten var efter fagbevægelsens opfattelse det endegyldige bevis på det tætte samarbejde mellem KL og regeringen, og Dennis Kristensen, formand for FOA, kaldte det “bevidst matchfixing” og “fuldstændig disrespekt for den danske model”. Af samme kilde fremgik også Moderniseringsstyrelsens aftale med ministeren om den fremadrettede strategi, idet andet halvår af 2013 skulle bruges på at “identificere po-

¹⁹ Folkeskolen.dk 10.10.2012.

²⁰ Politiken.dk 11.4.2013 og folkeskolen.dk 24.4.2013.

²¹ Folkeskolen.dk 3.4.2013.

²² Politiken forsiden 7.4.2013.

²³ Politiken.dk 31.3.2013.

tentialer på udvalgte områder”, hvad der i debatten blev tolket som et klart signal om, at nye faggrupper står for tur.

Antallet af vælgere, der ønskede et regeringsindgreb, var 24. april vokset til over 50 % – samme dag, hvor Mette With Hagensen havde inviteret Anders Bondo og Michael Ziegler til morgenkaffe for at understrege forældrenes frustration over skolekonflikten og kræve forhandlerne “tilbage i arbejdstøjet”, og hvor forældre i 15 byer demonstrerede deres utilfredshed om eftermiddagen – og så trak regeringen i arbejdstøjet og lovindgrebet op af skuffen!²⁴

I forløbet indtraf også et par smuttere. “De siger, at nu skal lederne lede og fordele arbejdet. Gu’ skal de da ej”, sagde Anders Bondo fra scenen ved en stor lock-outfest for 2000 lærere på Nørrebro sent fredag aften d. 12. april.²⁵ Talen, der omgående blev lagt på Youtube, var svær at bortforklare, og KL’s formand Erik Nielsen var da heller ikke sen til at tage bolden op: “Det er første gang, at Bondo indrømmer, hvad det hele handler om: Nemlig at Danmarks Lærerforening ikke vil opgive deres ret til at bestemme over skolen”. Men også fra KL’s side var der mindre elegante indslag, idet næstformand i KL Erik Fabrin (V) midtvejs i lock-outen udtalte, at han så “kun én løsning – og den er, at lærerne giver efter”, idet han sammenlignede med pædagogernes og sygeplejerskernes strejke i 2008, hvor det endte med, “at kasserne var tomme, og så måtte de komme tilbage på deres grædende knæ og bede om at få afsluttet konflikten”.²⁶

Lockoutkonsekvenser

Blandt de umiddelbare konsekvenser af lockouten var, at lockoutet personale ikke fik løn.²⁷ DLF fik Finanstilsynets godkendelse til at udbetale konfliktstøtten som fireårige skattefrie lån til de lockoutede lærere efter en model, der tidligere var anvendt af Foreningen for Yngre Læger. Lånemuligheden var frivillig, og da det viste sig, at kun godt halvdelen af DLF’s medlemmer valgte at benytte sig heraf, kunne strejekassen strække langt, faktisk til hen på efteråret, idet udgifterne til konfliktstøtten nærmest blev halveret. Låneordningen blev derfor af flere forbund betragtet som en interessant nyskabelse, og udsigten til nye konflikter fik flere fagforbund til at nytænke og styrke de gamle strejkefonde; fx undersøgte FOA Fag og Arbejde mulighederne for at opkræve et egentligt konflikt-

²⁴ Skole og Forældres hjemmeside 18.4.2013, Nyheder fra skole-forældre.dk og Folkeskolen.dk 24.4.2013.

²⁵ Folkeskolen.dk 14.4.2013.

²⁶ Berlingske.dk 13.4.2013.

²⁷ Låneordningen betød, at lockoutede lærere kunne få 1500 kr. svarende til et lån på 825 kr. pr. arbejdsdag, jf. en daglig gennemsnitslærerløn på ca. 1800 kr. og dagpenge på ca. 800 kr. Se også Privatskoleforeningen.dk 8.3.2013 og Politiken 21.4.2013, forsiden.

kontingent hos medlemmerne for første gang i 20 år, for som Dennis Kristensen mente, er spørgsmålet “vel bare, hvem der bliver de næste”.

Et helhedsblik på OK 13 viser, at meget har været fortiet undervejs – måske mere end ovenfor beskrevet, idet vedholdende forlydender vil vide, at skuffeplanen allerede lå klar ved sidste overenskomstforhandlinger i 2008, men at den daværende statsminister Anders Fogh Rasmussen ikke ville tage kampen (Lars Løkke Rasmussen kom først til i perioden 5. april 2009 til 3. oktober 2011). Det bringer let tankerne på afveje – bl.a. i form af en beskeden omskrivning af den gamle revyvisse: “Det er ikke det, at lærerne sku’ ned, det er måden altså, de sku’ ned på” – og til forringelsen af efterlønnen i 1999, hvor ændringen gav anledning til voldsom debat i Socialdemokratiet, da daværende statsminister Poul Nyrup Rasmussen havde garanteret for efterlønnen under valgkampen i 1998 – og ved det følgende folketingsvalg skiftede regeringsmagten.²⁸

Konfliktkonsekvenserne er ikke kun af økonomisk art. Således har OK 13-forløbet ikke overraskende medført en klar demotivation blandt lærere både generelt og med udsigt til folkeskolereformen, og der er lagt op til organisatoriske konsekvenser med udskilning af skolelederne fra DLF til en selvstændig ledersammenlutning. Danmarks Lærerforenings kongres forberedte på kongressen efteråret 2012 godt nok en mere selvstændig rolle for skolelederforeningen, der anerkender “skoleledernes særlige forhold i relation til DLF”, men som fastholder lederne i DLF.²⁹ Blandt årsagerne til skoleledernes frigørelsesønske er, at selvom lederne har stået på arbejdsgiversiden i konflikten, kan de ende med at skulle bidrage til lærernes strejkekasse. Anders Balle så således perspektiver i at erstatte skoleledernes medlemskab af DLF, som p.t. har forhandlingsretten via LC og KTO, med en form for kommunal lederforening, der også kunne rumme fx sygeplejerskeledere og pædagogledere.³⁰ Det må nok erkendes, at gymnasirektorerne, der udgør en fraktion i DJØF’s chefforening, har stået stærkere end folkeskolens skoleledere i forårets forhandlingsforløb, hvad der har givet grundlag for selvansagelse, selvom der næppe bliver tale om en selvstændig skolelederforening som før sammenlægningen af de to lederforeninger i 2005.

²⁸ Efterlønnen blev vedtaget i 1979 af SV-regeringen under statsminister Anker Jørgensen og gav mulighed for efterløn for 60-67-årige. I 2006 blev aldersgrænsen hævet til 62 år. Statsminister Lars Løkke Rasmussen lagde i sin nytårstale 1. januar 2011 op til at forringe efterlønnen og indgik 13.5.2011 forlig med DF og RV herom, så det blev regeringen Thorning-Schmidt, der gennemførte loven 21. december 2011 og afkortede efterlønsperioden fra 5 til 3 år. Se også *Uddannelseshistorie 2008* s. 178-180 om OK 08 og den danske model.

²⁹ Nyt fra Skolelederforeningen: Plenum nr. 10 – 13.9.2012 og Folkeskolen.dk 13.9.2012.

³⁰ Formelt blev skoleledernes konfliktkontingent og foreningens organisatoriske placering taget op ved et ekstraordinært repræsentantskabsmøde 23. maj 2013. Se Politiken.dk 27.4. samt skolelederforeningens nyhedsbrev nr. 1-3 af 23.5.2013. Se også *Uddannelseshistorie 2006* s. 102.

OK 13 betød en brat afslutning på skoleområdets medarbejderindflydelse, der har været så stærkt styrende for skolens praksis, at den har været en mangeårig torn i øjet for politikere og arbejdsgivere. Det politiske flertal for at knække de faglige organisationers magt har efter manges mening rødder tilbage i lærerområdets kommunalisering og UFØ-aftalen i 1993 og var da allerede foregribet af brugen af arbejdsmiljølovens 11-timers-regel op gennem 1980'erne. Med A08 kom der på ny lidt større fleksibilitet i arbejdstidsstrukturen, men altså ikke nok for arbejdsgiversiden. Imidlertid lægger forløbet også op til refleksioner om, hvorvidt "den danske model" overhovedet er brugbar i den offentlige sektor, hvor kun den ene part har et kontant indkomsttab ved en arbejdsnedlæggelse. Den danske models anvendelighed på det offentlige område beror på, om parterne kan anses for jævnbyrdige, og om begge har en økonomisk interesse i at søge en løsning. I OK 13-forløbet var der ikke mange tegn på, at arbejdsgiversiden anså den manglende undervisning for et "indkomsttab" – noget i modstrid med de sædvanlige festtale-ord om undervisningens betydning for næste generation. Til gengæld fyldte besparelserne på lærerlønkontoen pænt op i de slukne kommunekasser – også selvom nogle kommuner efterfølgende valgte at lade ubrugte beløb forblive på skoleområdet.

Folkeskolereformen – lærested eller værested?

Statsministeren beskæftigede sig i sin åbningstale 2.10.2012 ganske meget med "fremtidens skole", som hun præsenterede som regeringens første prioritet og illustrerede med den 13-årige Emil i 7. klasse – hvad der hos nogle satte forventningerne højt til børne- og undervisningsministerens præsentation af regeringens folkeskolereform 4. december, mens andre fandt, at der mestendels var tale om gammel vin på nye flasker.³¹ Processen blev dog kraftigt forsinket på grund af sammenkædningen med OK 13, og fremsættelsen af reformforslaget, der i lovprogrammet var fastsat til anden halvdel af marts 2013, blev udskudt til folketingssamlingen 2014-15.

Ved regeringens aftaleforhandlinger med forligspartierne V, DF og KF var der især to punkter, der delte vandene: Obligatorisk lektielæsning og aktivitetstimerne – de såkaldte "rend-og-hop-timer" – der var tænkt som en støtte til den faglige undervisning via bl.a. lektiehjælp, leg og bevægelse. Især de konservative var skeptiske, og partiets daværende uddannelsesordfører Mai Henriksen advarede mod "at snige heldagsskolen ind ad bagdøren", til trods for at det øgede antal undervisningstimer i fx dansk og matematik og engelsk fra 1. klasse var "taget direkte fra den konservative juleønskeliste".³² Også DF kom tydeligt på banen, fx da Anders Bondo og partiets undervisningsordfører Alex Ahrendtsen i en fælles

³¹ Politiken.dk 2.10.2012, Kristeligt Dagblad 3.10.2012, 1. sektion, s. 3, og Folkeskolen.dk 30.11.2012.

³² Folkeskolen.dk 6.12.2012.

kronik i *Politiken* 9. februar 2013 imødegik heldagsskolekonceptet og i stedet anbefalede "åben skole" med undervisning kl. 8-14 og en undervisningsforpligtelse for lærere på 25 ugentlige klokketimer.³³

Folkeskolereformens sammenkædning med OK 13 var på præsentationstidspunktet endnu ikke offentligt erkendt af regeringen, så oppositionen afkrævede regeringen svar om finansieringen af det øgede timetal.³⁴ Christine Antorini svarede her Lars Dohn (EL), at reformen på landsplan betød ca. 2 mio. ekstra faglektioner og 6 mio. aktivitetslektioner, og at en del af finansieringen (ca. 900 mio.) ville bestå i overflytning af personaleressourcer fra fritidsordninger og klubtilbud til folkeskolen. Finansieringen kom endeligt på plads med økonomiaftalen af 13. juni 2013 mellem regeringen og KL om kommunernes økonomi for finansåret 2014 (ØA14), som bl.a. fastsætter en forhøjelse af det ugentlige undervisningstimetal på to timer, besparelser i SFO og klubtilbud mv. svarende til i alt 1,2 mia. kr., diverse afbureaukratiseringsinitiativer på ca. 100 mio., et generelt løft af bloktilskuddet med 204 mio. i 2014 og 407 mio. i 2015 og frem samt et ekstraordinært løft på 1,8 mia. kr. til betrængte kommuner efter kriterier som børnetal (100 mio.), lavt timetal og høj undervisningsandel (75 mio.), lav befolknings-tæthed og høj rejsetid pr. indbygger (75 mio.) samt lavt potentiale for frigørelse af midler fra SFO (50 mio.).³⁵

OK 13-forhandlingerne medførte en længere pause i reformforhandlingerne, som først tog fart igen efter lockoutens ophør.³⁶ Her kom aktivitetstimerne for alvor i fokus, idet Venstres undervisningsordfører Karen Ellemann mente, at "skolen skal være et lærested, ikke et værested", mens Alex Ahrendtsen (DF) ville have "undervisningstimer og lærerstyret undervisning" og ikke "en ideologisk heldagsskole med aktivitetstimer". Også de konservatives undervisningsordfører Vivi Kier var "ekstremt skeptisk" over for aktivitetstimerne.³⁷ Forhandlingerne spidsede til ved Folketingsårets afslutning, hvor V, KF og DF medio maj spillede ud med 10 krav, jf. bilag 3.³⁸ Stort set alle krav kom med i forligsaftalen "Et fagligt løft af folkeskolen" af 7. juni 2013 bortset fra ønsket om karaktergivning i alle fag fra 4. klasse. Den politiske aftale blev indgået mellem regeringen, V og DF, mens KF stod af på lektielæsningen. Reformen gennemføres derfor i to trin, idet størsteparten af forliget, som KF er enig i, realiseres allerede i skoleåret 2014-15, mens resten afventer et folketingsvalg.³⁹ Trin 1, som er uddybet i bilag

³³ Politikens kronik 9.2.2013.

³⁴ Information.dk 6.12.2012 og Folkeskolen.dk 25.2. og 6.3.2013.

³⁵ Folkeskolen.dk 19.8. og 28.8.2013.

³⁶ Folkeskolen.dk 29.4.2013.

³⁷ Folkeskolen.dk 3.5.2013.

³⁸ Berlingske.dk og Nyheder fra Skolelederforeningen 30.5.2013.

³⁹ Pressemeddelelser fra Ministeriet for Børn og Undervisning 13.6.2013.

4, indeholder følgende hovedelementer: Det ugentlige timetal hæves på alle klassetrin, motion får tillagt gennemsnitlig én lektion dagligt, holddannelsesreglerne lempes, Fælles Mål gøres til læringsmål og forenkles, fremmedsprogsundervisningen fremrykkes, sløjd og håndarbejde kommer til at hedde "Håndværk og design" og Hjemkundskab bliver til "Madkundskab", og der sker en række regelforenklinger, så kommuner selv kan godkende nye valgfag, skolebibliotekarfunktionen åbnes for ikke-læreruddannede, regler vedr. kvalitetsrapporten og skolers fællesledelse forenkles, og pædagogisk råd gøres frivilligt. Lovtekstforslag herom blev sendt i høring 20. august 2013. Ved trin 2, som altså først gennemføres efter næste folketingsvalg, bortfalder muligheden for at reducere undervisningstiden ved fravalg af lektielæsning. Ikke alle høringskommentarer var lige positive. Således mente Skole og Forældre i høringssvar af 18. september 2013, at forslaget svækker forældrenes indflydelse ved "en klar decentralisering af kompetencerne fra ministeriet til kommunerne, men samtidig en centralisering af kompetencen fra de enkelte skolebestyrelser til kommunalbestyrelsen", ligesom man advarede mod kommunalbestyrelsens mulighed for at fravige lovens § 42, stk. 1, om forældreflertal i fælles bestyrelser. Alt i alt ganske omfattende ændringer af folkeskoleloven, der nok fortjener betegnelsen en folkeskolereform.

Søger man at indkredse forslagets inspirationskilder, går tankerne umiddelbart til oppositionens kravliste, der er stærkt inspireret af den tidligere borgerlige regerings reformoplæg i 2010 "Faglighed og frihed". Men også de senere års udstrakte forsøgsvirksomhed har givet et stort erfaringsmateriale, som reformforslaget har samlet op på. Det gælder selvsagt den udstrakte puljefinansierede forsøgsvirksomhed, men også forsøg uden centralt tilskud som foruden de tidligere omtalte frikommuneforsøg også omfatter bl.a. forsøg under den såkaldte udfordringsret, som har berørt 18 forskellige temaer og et meget stort antal skoler, forsøg via projektet "En skole i bevægelse" samt en række enkeltstående dispensationer fra folkeskoleloven.⁴⁰ At så væsentlige dele af reformen kan spores til disse kilder, skærper forventningerne til reformens langtidsholdbarhed.

En tredje kilde er Ny Nordisk Skole (NNS), også selvom nogle under debatten om projektet ved det såkaldte folkemøde på Bornholm sommeren 2013 mente, at projektet var dødt, mens andre tilkendegav, at de aldrig havde forstået, hvad det gik ud på.⁴¹ En tilhører her ville således vide, hvordan politikerne kunne sikre, at den førte politik var baseret på viden og forskning, hvad der af Anders Bondo blev kommenteret tørt og prompte med, at de seneste ti års skolereformer ef-

⁴⁰ Se *Uddannelseshistorie 2011* s. 134-135 om udfordringsretten, *Uddannelseshistorie 2011* s. 136-137 om "Faglighed og frihed", *Uddannelseshistorie 2012* s. 175-176 om puljestyling og Undervisningsministeriets oversigt over forsøg uden økonomisk støtte på <http://www.ft.dk/samling/20111/almDEL/buu/spm/161/svar/906416/1158977/index.htm>.

⁴¹ Se mere om Ny Nordisk Skole i *Uddannelseshistorie 2012* s. 172-173.

ter hans opfattelse alle havde været præget af, at “faglighed, forskning og værdier er blevet ofret i studehandler og politiske markeringer undervejs”.⁴² Men NNS er fortsat i live, i foråret 2013 med deltagelse af 352 institutioner. Projektets næste ansøgningsfrist blev imidlertid – måske under indtrykket af forårets lærerlock-out? – udskudt fra 3. juni til 11. oktober 2013. I øvrigt meldte fem Skive-skoler sig maj 2013 ud af projektet, fordi det “ikke længere (havde) opbakning blandt lærerne”.⁴³ Måske kan det give nyt liv til NNS, at det er blevet et fællesnordisk projekt med en fælles nordisk hjemmeside og et udvekslingsprogram for pædagoger, lærere og ledere.

Vil reformen så gøre folkeskolen til lærested eller værested? Udviklingen kan endnu nå at gå begge veje, men et forsigtigt gæt ud fra høringsforslagets enkeltdele må føre til, at der kommer mere vægt på læren end på væren. Man kan så sende tankerne tilbage til tidligere folkeskolelovreformer: 1975-loven var forbedret af Poul Hartlings Venstre-mindretalsregering 1973-75 med Tove Nielsen på undervisningsministerposten og i sidste runde tog Ritt Bjerregaard (S) så stafetten og fik lovforslaget vedtaget med ret så små ændringer. På tilsvarende vis kom 1993-loven til verden efter forarbejde af VK-regeringen Schlüter IV (1990-93) med Bertel Haarder som undervisningsminister og blev færdiggjort af Ole Vig Jensen (RV) i Poul Nyrup Rasmussens første regeringsperiode; heller ikke her var der i sidste fase tale om andet end justeringer. Ved den aktuelle reform, hvor det i skrivende stund ser ud til at blive en lovændring og ikke en ny folkeskolelov, er der lagt et grundigt forarbejde af den foregående VK-regering før regeringsskiftet i 2011. Dette skift mellem rød og blå politik har potentiale til at skabe en løsning, der både tilgodeser elevernes læring og deres alsidige udvikling, i og med at lighedsbefordrende tiltag som lektielæsning på skolen modsvares af øgede muligheder for holddannelse og indførelse af talentklasser.

Folkeskolen i øvrigt

Prøver og test fyldte som sædvanligt pænt i årets skoledebat, bl.a. fordi lockouten skabte tvivl om, hvorvidt sommerens skriftlige afgangsprøver kunne gennemføres som planlagt, men da den blev afblæst umiddelbart før første skriftlige prøvedag, undgik man ændringer.⁴⁴ De digitale prøver vinder frem: Ved prøven i dansk skriftlig fremstilling maj 2013 fik elever i 9. klasser på et mindre antal skoler for første gang adgang til internettet, og samme tilbud gives snart ved 10. klasseprøven i skriftlig dansk og ved de skriftlige prøver i fremmedsprog i 9. klasse. Desuden gennemføres 2012-14 gruppeprøver i bl.a. fysik/kemi, kristendoms-

⁴² Folkeskolen.dk 14.5.2013.

⁴³ Pressemeddelelser fra Ministeriet for Børn og Undervisning 30.10.2012 og 1.3.2013, Nyheder fra uvm.dk 15.5.2013 og Folkeskolen.dk 7.5.2013.

⁴⁴ Folkeskolen.dk 25.4.2013.

kundskab, historie og samfundsfag.⁴⁵ Det er planen, at i 2016 skal alle skriftlige opgaver, prøver og eksaminer være digitale, og en fælles brugerportal for elever, forældre, lærere og pædagoger skal afløse Skoleintra, ligesom alle borgere skal have en uddannelsesmappe på borger.dk med fx den enkeltes eksamensbeviser fra hele uddannelsesforløbet mv.⁴⁶ På et enkelt punkt gik det dog lige stærkt nok, for ved høringen om en naturfaglig, praktisk-mundtlig gruppeprøve i et tværgående naturfag – af kritikere kaldt science – gav høringssvarene udtryk for stor bekymring for kvaliteten i fagenes indhold og bedømmelse, når to censorer skulle bedømme tre fag.⁴⁷ Forslaget blev derfor henvist til folkeskolereformen og må forventes at indgå i analysen af prøveområdet. En detalje af mulig interesse for elever og lærere på de ældste klassetrin er, at alle prøve- og eksamensopgaver fra 2010 og fremefter nu offentliggøres på nettet og stilles gratis til rådighed for skolernes og institutionernes brug i undervisningen.⁴⁸

Og så ser det endelig ud til, at danske skoleelever har fordøjet testmedicinen, for ved den tredje nationale præstationsprofil var der fremgang i alle fag bortset fra geografi. Denne testerfaring får eleverne fremtidig endnu mere brug for, idet der nu også foreligger nationale test i dansk som andetsprog på 5. og 7. klassetrin. Rangordning af skoler er dog stadig et følsomt område, hvad der bl.a. blev tydeligt, da Kvalitets- og Tilsynsstyrelsens 25. september 2012 måtte trække sin seneste fortegnelse over dårligt præsterende skoler tilbage, angiveligt på grund af fejl i datagrundlaget.⁴⁹

Evaluerings tiltagene blomstrer i disse år. Således har konsulentfirmaet Rambøll Management Consulting vundet udbuddet om evaluering af de nationale test i folkeskolen 2012-13.⁵⁰ Hvad angår PISA 2015 har Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen 18. marts 2013 indgået kontrakt herom med et konsortium bestående af SFI (Det Nationale Forskningscenter for Velfærd), DPU (Institut for Uddannelse og Pædagogik, Aarhus Universitet) og KORA (Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning). To internationale undersøgelser, TIMMS og PIRLS 2011, fik stor medieopmærksomhed, idet mange medier på baggrund af en pressemeddelelse fra Institut for Uddannelse og Pædagogik på DPU fejlfortolkede rapporterne, som alene sagde, at der ikke kunne påvises statistisk sammen-

⁴⁵ Nyheder fra Ministeriet for Børn og Undervisning 21.12.2012 og fra uvm.dk 27.2.2013. Se også *Uddannelseshistorie 2012* s. 166 om genindførelse af gruppeeksamen.

⁴⁶ Regeringen, KL og Danske Regioners rapport "Digital velfærd – en lettere hverdag" blev præsenteret 30.9.2013.

⁴⁷ Høringsforslag af 24.8.2012 og Folkeskolen.dk 10.9., 2.11. og 18.9.2012.

⁴⁸ Nyt fra uvm.dk 18.6.2013.

⁴⁹ Pressemeddelelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 2.10. og Folkeskolen.dk 23.10., 29.10. og 30.10.2012.

⁵⁰ Nyheder fra Ministeriet for Børn og Undervisning 7.11.2012 og pressemeddelelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 3.4.2013.

hæng mellem elevernes faglige resultater og timetallet; heraf kan der ikke generaliseres til, at et øget timetal ikke har positiv effekt for elevernes læring.⁵¹

Et skvulp i den gode stemning mellem forligsparterne indtrådte, da forsøget om modersmålsbaseret undervisning på 1. og 4. klassetrin blev udmeldt to dage før begyndelsen på OK 13-forhandlingerne.⁵² På 4. klassetrin indebar forsøget bl.a. inddragelse af modersmålsprog i matematikundervisningen, almen sprogforståelse i og på dansk, ekstra danskundervisning og undervisning i dansk som andetsprog uden for undervisningstiden, mens der på 1. klassetrin var tale om modersmålsundervisning for arabiske og tyrkiske elever. I og med at forligskredsens medlemmer først blev orienteret om forsøget i dagspressen, reagerede den samlede opposition kraftigt og tilkendegav på et samråd 7. februar 2013 indkaldt af Alex Ahrendtsen (DF), at forsøget "skuffede mor og far", som det blev udtrykt af henholdsvis Peter Juel Jensen (V) og Mai Henriksen (KF).⁵³ Alene forsøgets omfang vakte vrede (godt 210 skoler med over 10 % tosprogede og med ca. 3.500 4.-klasse-elever og ca. 400 1. klasse-elever). Ministeren forsøgte at gyde olie på vandene ved at forsikre, at der med forsøget ikke var tale om at genindføre obligatorisk modersmålsundervisning ad bagvejen, men at det var et resultat af et kompromis mellem to af regeringspartierne – man kan så gætte på hvilke!

Noget tyder på, at inklusion som frygtet er blevet en spareøvelse i kommunerne, idet både udgifterne til special- og til normalundervisning er faldet det seneste år, jf. en rapport fra BDO Kommunernes Revision, der på landsplan påviste et fald i udgifterne fra 2011 til 2012 til specialundervisning med 4,7 % og til normalundervisningen med 1,1 %.⁵⁴ Undersøgelsesresultaterne matcher fint med en undersøgelse fra Scharling Research, hvorefter 63 % af lærerne allerede havde diagnosebørn i deres klasse, at 51 % havde elever, som tidligere ville have været i et specialtilbud, at 52 % fik mindre støtte end fem år tidligere, at 77 % oplevede, at der ikke følger ekstra penge med, når de modtager en elev fra specialklasse, samt at 67 % ikke føler sig uddannelsesmæssigt rustet til at håndtere børn med diagnoser.⁵⁵ Tallene svarer til erfaringerne i Forældrerådgivningen, som fra 2011 til 2012 har kunnet registrere en stigning i forældrehenvendelser om specialundervisning fra 85 til 219 henvendelser, og hvor man ser stigningen i lyset af kommunernes inklusionsproces, "som ikke alle forældre har oplevet er forløbet uden problemer".⁵⁶ Indførelsen af inklusion er fra centralt hold blevet fulgt op med forskellige initiativer, bl.a. projektet "Inklusionsudvikling", som blev iværksat ef-

⁵¹ Pressemeddelelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning og Folkeskolen.dk, begge 11.12.2012.

⁵² Pressemeddelelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 25.1.2013.

⁵³ Politiken.dk 8.2.2013.

⁵⁴ Folkeskolen.dk 13.6.2013. Se også *Uddannelseshistorie 2012* s. 178-181.

⁵⁵ Folkeskolen.dk 24.1.2013.

⁵⁶ Årsrapport for Forældrerådgivningen 2012.

teråret 2012 og fokuserer på strategier for kompetenceudvikling og videreudvikling af PPR, mens forældres accept af inklusion søges øget ved kampagnen "Forældre Fremmer Forståelsen", gennemført af Skole og Forældre og Det Centrale Handicapråd, og også Danske Handicaporganisationer har modtaget støtte fra Ministeriet for Børn og Undervisning til en inklusionskampagne.⁵⁷

En række spektakulære sager om svigt i pleje og undervisning af anbragte børn og unge førte til fremsættelse af L 96, der 2013 med virkning fra august 2013 bl.a. skulle sikre en minimumsstørrelse på 10 elever ved skoleårets begyndelse i interne skoler i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder.⁵⁸ Kun LA kunne ikke tilslutte sig forslaget, idet Merete Riisager (LA) tilkendegav, at hendes parti støttede intentionen bag forslaget, men ikke minimumsgrænsen på 10 elever, som hun umiddelbart forventede ville lukke ca. 40 % af tilbuddene, hvis de ikke tænkte strategisk i fastholdelse af elever for at opretholde de eksisterende undervisningstilbud.

Overvågning af børns rettigheder er også en opgave for Ombudsmandens nye børnekontor, der åbnede 1. november 2012. I første omgang prioriteres tilsynsbesøg på døgntilbud, men på sigt bliver der også tilsynsbesøg på skoler, lige som der kan behandles klager over private institutioner, fx privatskoler.⁵⁹ Folketingets Ombudsmand Jørgen Steen Sørensen afgav i årets løb bl.a. udtalelse om enkeltmandsundervisning, hvor han med henvisning til FN's børnekonvention, artikel 3, stk. 1, understregede hensynet til barnet.⁶⁰ Anledningen var en konkret sag, hvor en skoleleder med kort varsel havde besluttet, at drengen ikke længere skulle undervises i sin klasse, men i stedet modtage såkaldt midlertidig enkeltmandsundervisning i 10 timer om ugen, indtil der kunne findes et passende skoletilbud. Drengens forældre modtog skolelederens afgørelse en torsdag, og drengen skulle begynde på den midlertidige enkeltmandsundervisning om mandagen – et varsel, som ombudsmanden fandt for kort.

⁵⁷ Nyheder fra uvm.dk 6.11.2012 og 2.5.2013.

⁵⁸ L 96 Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen (Bemyndigelse til at fastsætte regler om minimumsstørrelsen for interne skoler i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder m.v.). Vedtaget med 104 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, EL, KF) og 6 stemmer imod (LA). Fremsættelse af lovforslag 29.11.2012, 1. behandling 13.12.2012, 2. behandling 21.2.2013 og 3. behandling 26.2.2013. Lov nr. 212 af 4.3.2013.

⁵⁹ Folkeskolen.dk 9.10.2012.

⁶⁰ Midlertidig enkeltmandsundervisning er hjemlet i bekendtgørelse nr. 380 af 28. april 2012 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, § 13, stk. 2, hvoraf fremgår, at en elev "i ganske særlige tilfælde med kommunalbestyrelsens eller regionsrådets godkendelse midlertidigt (kan) modtage al undervisning som enkeltmandsundervisning". Se også Plenum nr. 3, 26.2.2013.

Folkeskolens faglighed kom på ny i fokus i offentligheden efter fire tv-udsendelser, hvor den kinesiske 9. klasse, klasse nr. 13 på skolen Harbin nr. 69, blev sammenlignet med 9.z fra Holme Skole ved Aarhus.⁶¹ Forskellene i elevstandpunkter, der ikke var til at bortforklare, var ikke befordrende for folkeskolens almindelige omdømme. De 14-16-årige elever gennemførte samme prøver i læsning, matematik, kreativitet, samarbejde og engelsk, og kun ved engelsktesten klarede de danske elever sig bedre end de kinesiske.

Og så har et nyt Center for Elevrådgivning (CFE), som elevorganisationen Danske Skoleelever (DSE) står bag, set dagens lys den 15. maj 2013.⁶² Formålet med rådgivningscentret er at rådgive om alt, lige fra mobning til karaktergivning. Rådgivningen, der foregår via telefon, sms, chat, mails mv. og er finansieret af finanslovsaftalen for 2013, ydes af frivillige elever og unge, som typisk har afsluttet 9. klasse og gennemgået en basisuddannelse i rådgivning.

Endelig bør det nævnes, at det i 2014 er 200 år siden, at undervisningspligten blev indført ved Frederik 6.s "Anordning for Almue-Skolevæsenet paa Landet i Danmark" og "Anordning for Almue-Skolevæsenet i Kiøbstæderne i Danmark", begge af 29. juli 1814. Det spektakulære jubilæum markeres bl.a. ved udarbejdelse af nyt undervisningsmateriale.⁶³

Nu også inklusion i de frie skoler

Med et års forsinkelse kom inklusionen fra skoleåret 2013-14 med L 73 om tilskudsomlægning også til den frie skolesektor, så de frie skoler herefter på linje med folkeskolen er forpligtet på inklusion af elever med behov for støtte i mindre end 9 ugentlige undervisningstimer.⁶⁴ Ved lovforslagets 1. behandling kom Lars Dohn (EL) med debattens eneste kritiske indlæg, ikke fordi hans parti var imod inklusionstanken, men han frygtede ud fra erfaringerne med inklusion i folkeskolen, at der "indbygget i lovforslaget (var) en enormt stor risiko for, at inklusionsdagsordenen ender med at blive en stor spareøvelse" – ikke uden grund, som det bl.a. fremgår af det foregående afsnit. Tilskudsmæssigt er der tale om en

⁶¹ Folkeskolen.dk 14.5.2013.

⁶² Nyheder fra uvm.dk 29.4.2013.

⁶³ Pressemeddelelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 4.10.2012. Medlemmer af jubilæumsstyregruppen er Christine Antorini (formand), Bertel Haarder, Jørn Lund, Anders Bondo Christensen, Stefan Hermann, Ulla Birk Tofte (direktør i Golden Days), overborgmester Frank Jensen, skoleleder Kari Jørgensen, Helsingør Skole, formand for Danske Skoleelever Vera Rosenbeck og professor mso Ning de Coninck-Smith, DPU.

⁶⁴ L 73 Forslag til lov om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler (frie kostskoler). (Tilskud til inklusion af elever med særlige behov på frie skoler m.v.). Vedtaget med 101 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, LA og KF) og 8 stemmer imod (EL). Fremsættelse af lovforslag 15.11.2012, 1. behandling 22.11.2012, 2. behandling 13.12.2012 og 3. behandling 17.12.2012. Lov nr. 1350 af 21.12.2012. Se også *Uddannelseshistorie 2012* s. 178-183.

toårig overgangsordning for skoleårene 2013-14 og 2014-15, som udmøntes i en permanent ordning fra skoleåret 2015-16. Beslutning om at iværksætte supplerende undervisning eller faglig støtte ligger også i de frie skoler hos skolelederen og kan iværksættes uden PPR-vurdering, idet PPR-rådgivning til de frie skoler fortsat følger de hidtidige regler. Inklusionen har dog gjort livet sværere for de såkaldte specialefterskoler, som gerne havde set, at deres forstandere i lighed med de almene efterskoler havde fået adgang til uden PPR-godkendelse at optage inklusionselever, men ministeriet skønnede her, at PPR's indstilling ikke kunne undværes. Samtidig benyttede man lejligheden til at ophæve det særlige tilsyn med historieundervisningen på historieprøvefri efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler, som herefter indgår i ministeriets almindelige tilsyn – også en slags afbureaukratisering.⁶⁵

I vinterens løb var der nogen debat om, hvorvidt de frie skoler fik tildelt flere ressourcer end folkeskolen. Ministeren oplyste i et svar på et skriftligt spørgsmål fra Anni Matthiesen (V)⁶⁶, at hvis de frie grundskolers 103.282 årselever (2012) skulle beregnes efter den gennemsnitlige folkeskoleelevsats på 65.400 kr., ville de årlige udgifter til grundskolen stige med ca. 2 mia. kr., men hun understregede samtidig, at der var tale om en gennemsnitsberegning. Modsat foreslog tænketanken Cevea et socialt taxameter for privatskoler ud fra en argumentation om, at statens tilskudssystem favoriserede privatskolesektoren, i og med at det offentlige tilskud til en folkeskole med en ressourcestærk elevsammensætning kunne være lavere end til en privatskole med samme slags elever.⁶⁷ Hos Danmarks Privatskoleforenings formand Kurt Ernst vakte Ceveas analyse og taxameterforslag dog ingen begejstring, idet han nævnte, at landsgennemsnittet for tilskud er "meget, meget mindre, og der er vældigt store forskelle på, hvordan kommunerne fordele deres penge til folkeskolen". Sektorens økonomi nåede også pressen i forbindelse med finansieringen af folkeskolereformen, hvor regeringsoplægget tilkendegav, at flere ressourcer til folkeskolen ville afspejles i privatskoletilskuddet på grund af koblingsprocentreguleringen. Det faldt nogle socialdemokratiske borgmestre for brystet, men blev bl.a. imødegået af Steen Christensen, socialdemokratisk borgmester i Albertslund, som mente, at hvis samfundet ønsker en anden

⁶⁵ Efterskoleforeningen.dk 28.1.2013.

⁶⁶ Spørgsmål 64 (besvaret 19.12.2012): "Kan ministeren bekræfte, at de offentlige udgifter til grundskolen ville stige med ca. 2 mia. kr., såfremt alle elever i de frie grundskoler gik i folkeskolen til samme gennemsnitlige udgift pr. elev, som folkeskolen har i dag?"

⁶⁷ I undersøgelsen sammenlignede Cevea, der på sin hjemmeside præsenterer sig som en uafhængig centrum-venstre tænketank, tilskuddene til nogle københavnske privat- og folkeskoler med ressourcestærk elevsammensætning. Hvor privatskolerne Bording Friskole, Ingrid Jespersen og Krebs Skole modtog henholdsvis 41.219 kr., 40.477 kr. og 38.568 kr. pr. elev, fik de københavnske folkeskoler Katrinedals Skole, Kirkebjerg Skole og Skolen ved Sundet henholdsvis 39.299 kr., 39.199 kr. og 37.786 kr. årligt pr. elev. Se Berlingske.dk 14.10.2012 og dagbladet Information 3.1.2013.

skolemulighed end folkeskolen for at tilgodese forskelle i forældrepræferencer, så “skal man også prioritere det økonomisk”.

Et af årets debatemner var ikke alene den voksende tilslutning til de frie skoler fra 13,5 % af en årgang i 2007 til 15,4 % i 2011 (ekskl. efterskoler), herunder væksten undervejs, hvor tilslutningen er 27 % højere i 9. klasse end på børnehaveklasseniveau, men også deres elevsammensætning, idet en AKF-undersøgelse påviste, at privatskoleelever oftere er enebørn og sjældnere skilsmissebørn end elever i folkeskolen, at de kommer fra hjem med en højere indkomst og uddannelsesbaggrund, og at deres karaktergennemsnit ved afgangsprøverne ligger over folkeskoleelevers.⁶⁸ I 11 kommuner spredt over hele landet har tendensen dog ifølge Økonomi- og Indenrigsministeriets nøgletal været den modsatte, idet folkeskolerne her har haft fremgang på privatskolernes bekostning. Det gælder bl.a. i Morsø, Billund, Fredericia, Egedal, Frederiksberg og Greve kommuner. Kurt Ernst fandt det dog vigtigst, at man i begge skoleformer “giver vores børn kvalitet i undervisningen”, og han påpegede tillige, at forskelle på kommunernes investeringslyst i skolen og skoleledelsernes lederstil “vil ikke blive mindre, så længe vi har en kommunal forvaltning omkring folkeskolen” – man kunne måske her tilføje, at økonomiaftalerne mellem regering og KL gennem de senere år har gjort sit til, at det er svært at være højdespringer i folkeskoledrift.

Forårets lockout var også en belastning for de frie skoler, herunder spørgsmålet om skolepengebetaling. Da de lovgivningsmæssige rammer hverken pålægger eller forbyder skolerne at nedsætte forældrebetalingen i en konfliktsituation, måtte den enkelte skoles bestyrelse selv tage stilling til, om forældrebetalingen kunne reduceres.⁶⁹ En sådan beslutning forudsatte dog, at skolens egendækning af driftsudgifter, der som regel beløber sig til mere end halvdelen af omkostningerne, ikke kom under lovens minimumsgrænse. Hertil kom, at selvom en skole i lockoutperioden ikke havde lønudgifter til lockoutramt personale, skulle den tabte undervisning helt eller delvis indhentes efterfølgende, og i flere tilfælde var der derfor blot tale om en omkostningsforskydning og ikke en besparelse. 50 af de i alt 205 efterskoler, der var omfattet af lockouten, måtte sende eleverne hjem, og situationen blev kritisk for otte efterskoler, heraf 5 specialefterskoler, der måtte lukke i tre uger eller mere, og som havde svært ved at indhente den tabte undervisning i skoleårets få resterende undervisningsuger.⁷⁰ Ministeriet for Børn og Undervisning kom dog 10. juni 2013 skolerne i møde, så de ikke mistede tilskuddet, hvis tilskudsbetingede aktiviteter senere blev indhentet. Ved det nye skoleår

⁶⁸ Folkeskolen.dk 18.9. og 21.11.2012.

⁶⁹ Privatskoleforeningen.dk 19.4.2013.

⁷⁰ Efterskoleforeningen.dk 18.4. og 2.5. samt Privatskoleforeningen.dk 14.6.2013.

havde seks efterskoler alligevel måtte kaste håndklædet i ringen, mens to nye så dagens lys.⁷¹

10. klasse, der betyder meget for efterskolerne, har ofte været anklaget for at være en forsinkende fase i unges uddannelsesforløb, og området er derfor politisk interessant. EVA har siden efteråret 2011 været i gang med en tredelt evaluering, hvis 2. del "10. klasse – på vej mod ungdomsuddannelse" blev offentliggjort primo 2013. Undersøgelsen viste dels, at 10. klasse i høj grad medvirker til at motivere de unge til forsat uddannelse, dels at elever, der vælger erhvervsuddannelse direkte efter 9. klasse, selv mener, at de har ringe forudsætninger og motivation for uddannelse. Evalueringen viste også, at den halvdel af en årgang elever, som tager 10. klasse med før en erhvervsuddannelse, udvikler større uddannelsesparathed, trives bedre i skolen og bliver mere motiverede, end da de gik i 9. klasse – et upopulært synspunkt både i politiker kredse og hos Dansk Industri og Arbejdernes Erhvervsråd, der anser unges "uddannelsesomveje" over produktions-skole og 10. klasse for en unødvendig omkostning. Eksempelvis fandt Mai Henriksen (KF) evalueringsresultaterne "stærkt alarmerende", og Lotte Rod (RV) mente, at "det vigtigste, vi kan gøre, er at tale erhvervsuddannelserne op" – et udsagn, som ikke mange kan forventes at købe, jf. bl.a. følgende udsagn fra Skole og Forældre, hvorefter "forældre tøver med at anbefale unge en erhvervsuddannelse, når der er stor mangel på praktikpladser".⁷²

Desuden kan nævnes, at også Dansk Friskoleforenings selvevalueringsmodel blevet godkendt af Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen, så de frie skoler herefter har tre valgmuligheder for at gennemføre forældretilsynet, foruden den nævnte også Danmarks Privatskoleforenings selvevalueringsmodel eller tilsyn ved en certificeret tilsynsførende.⁷³ I 2014 oprettes desuden Mina Hindholm Efterskole ved Næstved som den første danske efterskole med muslimsk værdigrundlag, fx med mulighed for faste under ramadanen og bøn fem gange dagligt.⁷⁴ Bag projektet står DIKEV-fonden (islamisk kultur- og undervisningscenter i Danmark).

Har gymnasiet sejret ad helvede til?

Overskriften er hentet fra tænketanken DEA's kickstart af gymnasiedebatten ved folkemødet på Bornholm juni 2013, hvor Bjarne Lundager Jensen, vicedirektør

⁷¹ Lukket blev Vittrup Efterskole, Øhavets Efterskole, Efterskolen Strand på Danebod, Lynghøj Efterskole, Thyborøn Efterskole samt Musik og Sang-Efterskolen, mens True North Efterskolen er åbnet i Snaptun og Handbjerghus Efterskole i Sønderbjerg Efterskoles bygninger på Thyholm. Efterskoleforeningen.dk 7.8.2013.

⁷² Politiken.dk 10.1., 1. sektion s. 3, Folkeskolen.dk 9.1. og Nyheder fra Skole og Forældre 22.8.2013. Se også *Uddannelseshistorie 2010* s. 132-133.

⁷³ Uvm.dk 17.9.2012. Se også *Uddannelseshistorie 2009* s. 130-131 og *Uddannelseshistorie 2012* s. 185.

⁷⁴ Efterskoleforeningen.dk 10.6.2013.

i DEA, rejste spørgsmålet, om det kunne “være rigtigt, at så mange unge skal gå i gymnasiet, når vi ved, at vi kommer til at mangle unge med en erhvervsuddannelse i fremtiden?” Spørgsmålet afspejlede bl.a., at Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE) havde givet udtryk for, at studenterhuen giver falsk tryghed, når 7-8 % af hver studenterårgang ikke kommer videre i uddannelsessystemet og risikerer at ende som de-facto-ufaglærte.⁷⁵ Også Dansk Industri (DI) mente, at det er for let at komme ind på gymnasiet, og foreslog, at enten skal alle ansøgere til optagelsesprøve, eller også skal egnethedserklæringen skærpes, så flere unge i stedet vælger en erhvervsuddannelse, og det faglige niveau hæves. Forslaget om optagelsesprøve blev støttet af formanden for gymnasierektorerne Jens Boe Nielsen, der gerne ville “være med til at løfte overliggeren”, mens formanden for LO Harald Børsting betegnede det som “ren galimatias”, at så mange søger det almene gymnasium. Og det gør især piger med dansk baggrund, hvor 2011-årgangen stort set har nået 95 %-målsætningen – meget heldigt, at så mange piger har gennemført en ungdomsuddannelse, men måske knap så heldigt, at deres valg så udpræget gælder det almene gymnasium?⁷⁶ Men selvom gymnasiet altså indtil nu har tegnet sig som succeshistorien nærmest uden ende, tyder noget på, at der lagt op til indgribende ændringer. Administrativt kan det dog blive en ganske omfattende opgave at indføre adgangsprøver, og det vil givetvis være enklere at skærpe bestemmelserne om egnethedserklæringen – måske tilbageført til den ordning, man havde før 2001?⁷⁷

Klageadgangen kom i fokus med L 171, som også indeholdt et tilsyneladende ukontroversielt forslag om øget mulighed for matematik på B-niveau, men det måtte undervejs på foranledning af EL opdeles i to lovforslag.⁷⁸ Med 171 A blev klageadgangen begrænset til retlige spørgsmål, og med 171 B blev matematik på B-niveau som adgangskrav ved mange videregående uddannelser sidestillet med de naturvidenskabelige fag, hvoraf mindst et i stx-uddannelsen skal vælges på B-niveau; forslaget var bl.a. foranlediget af, at 12,5 % af alle GSK-kursister i 2011

⁷⁵ Berlingske.dk 12.5., Gymnasieskolen.dk 13.6. og Borsen.dk 27.7.2013.

⁷⁶ Pressemeddelelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 11.12.2012.

⁷⁷ Se *Uddannelseshistorie 1999* s. 154-155.

⁷⁸ L 171 Forslag til lov om **ændring af gymnasieloven, hf-loven og lov om uddannelserne til højere handelseksamen (hhx) og højere teknisk eksamen (htx). (Harmonisering af klageadgang og øget mulighed for at hæve faget matematik til B-niveau i stx-uddannelsen)** blev fremsat 28.2.2013, 1. behandlet 12.3.2013 og ved 2. behandlingen 28.5.2013 opdelt i to; 3. behandling fandt sted 30.5.2013 af både L 171 A Forslag til lov om **ændring af gymnasieloven, hf-loven og lov om uddannelserne til højere handelseksamen (hhx) og højere teknisk eksamen (htx). (Harmonisering af klageadgang)**, som blev vedtaget med 110 stemmer for (V, S, DF, RV, SF, LA og KF) og 8 (EL) imod, og L 171 B Forslag til lov om **ændring af gymnasieloven, hf-loven og lov om uddannelserne til højere handelseksamen (hhx) og højere teknisk eksamen (htx). (Øget mulighed for at hæve faget matematik til B-niveau i stx-uddannelsen m.v.)**, der blev enstemmigt vedtaget med 115 stemmer. Lov nr. 613 og 614 af 12.6.2013. Se også Gymnasieskolen.dk 28.2.2013.

supplerede med matematik B. Ved lovforslagets 1. behandling anførte Rosa Lund (EL), at hendes parti ikke kunne tilslutte sig en forringelse af elevernes klageadgang, men fandt udvidelsen med matematik B i orden. Flere ordførere var dog bekymrede for, om muligheden for at vælge matematik på B-niveau ville få konsekvenser for andre fag; ikke mindst Marie Krarup (DF) var kritisk og mente, at der var tale om "et meget lille tiltag, som nok går i den rigtige retning på ét område, men som samtidig risikerer at have en række utilsigtede konsekvenser på andre områder, f.eks. i form af et fravalg af latin C, naturfag B og biologi B", men hendes parti ville dog ikke stille sig "på tværs, da vi har fået ministerens ord for, at der skal laves en grundig evaluering af konsekvenserne af ændringerne efter et år". Da EL ikke havde nået at deltage i udvalgsbehandlingen før 2. behandlingen, måtte forslaget til fornyet udvalgsbehandling, før forslagene omsider blev opdelt, så partiet kunne markere sine holdninger.

I årets løb bidrog også forskelle i karakterniveau mellem de skriftlige eksamens-karakterer ved stx og de tilsvarende årskarakterer til kritikken af det almene gymnasium.⁷⁹ Forskellene er ikke uventet størst øst for Storebælt og på gymnasier med fagligt svage elever, og de er større ved skriftlige end ved mundtlige prøver. Tanja Miller, projektchef og videntcenterleder på University College Nordjylland, forklarede bl.a. forskellene med, at der ved bedømmelsen af de skriftlige eksamensopgaver er dobbelt beskikket censur, så elevens lærer ikke deltager her i modsætning til censuren ved mundtlige eksamener, hvor lærerens positive indstilling til egne elevers præstationer kan påvirke bedømmelsen. Også forældres intensive bistand ved skriftlige opgaver i årets løb og kammeraters misforståede hjælp til afskrift kan medvirke til en højere karakter ved intern bedømmelse, end elevens standpunkt berettiger til.

Gymnasiernes økonomi er begyndt at stramme til, ikke alene på grund af øgede lønudgifter, men også fordi taxameterreduktionen betyder et fradrag i statens tilskud på 1.445 kroner pr. stx-elev og 1.964 kroner pr. 2-årig hf-elev, dvs. i alt et minus på 142. mio. i forhold til 2013. Rektorforeningen blandede sig derfor i køen af håbefulde modtagere med en opfordring til ministeren om, at også de gymnasiale uddannelser huskes, når omstillingsreserven skal udmøntes.⁸⁰ I en presset situation stiger kreativiteten med hensyn til sparemuligheder. Et aktuelt område er her udlicitering af tilsynsopgaven ved eksamener og terminsprøver til privatejede bureauer, der kan give mindreudgifter for en institution på ca.

⁷⁹ Momentum nr. 10 11.6.2013. Analysen gælder karakterer ved studentereksamen i 2010-2012.

⁸⁰ Regeringens finanslovsforslag for 2014-17, der blev fremlagt 27.8.2013, indebærer en reduktion af taksterne på alle taxameterfinansierede uddannelser med 2 % årlig; besparelserne indgår i en omstillingsreserve, der i første omgang forventes at komme erhvervsuddannelserne til gode. Rektorforeningens pressemeddelelse 29.8.2013.

60.000 kr. årligt.⁸¹ Ordningen er endda til glæde for både lærere, som hellere vil undervise, og for de ansatte vagter, typisk it-kyndige universitetsstuderende, som bl.a. har gode forudsætninger for at tjekke, om eleverne fx søger støtte i websites som Facebook eller Studieportalen for download af opgaver eller kommunikation med omverdenen.

Gymnasielærernes forømtalte lønforhøjelser fra OK 13 er ude på de enkelte skoler blevet mødt med massive sparekrav på skønsmæssigt 150 mio., hvad der vakte nogen irritation sammenholdt med gymnasiernes samlede overskud i 2012 på 573 mio.⁸² Endnu en torn i øjet var Lov- og Kommunikationsafdelingens udmelding om resultatkontrakter 27. juni 2013 til bestyrelserne ved ungdomsuddannelsesinstitutioner og voksenuddannelsescentre, hvor institutionsbestyrelserne blev bemyndiget til at indgå resultatkontrakter med deres ledere.⁸³ Irritationen skyldtes navnlig formuleringen om, at "ministeriet ønsker at inspirere til, at bestyrelserne bruger resultatkontrakten til at drage nytte af, at aftalebindingerne på lærernes arbejdstid er væk", og den første af ekstrarammens to obligatoriske målsætninger: "Et målrettet arbejde med prioritering og planlægning af lærernes arbejdstid, så lærerne anvender en større del af deres arbejdstid sammen med eleverne ved undervisning eller andre læringsaktiviteter". Det må således forventes, at resultatkontrakterne øger fokus på undervisningens kvantitet frem for kvalitet – og kvantitet er måske ikke, hvad det almene gymnasium aktuelt har mest behov for?

Erhvervsuddannelsernes massive problemer – reform på vej

Også 2012-13 blev et år med en hed debat om erhvervsuddannelsernes manglende tiltrækningskraft for unge, bl.a. illustreret af et ansøgertal på kun 18,8 % af en årgang, 46 % frafald undervejs og en gennemsnitsfuldførelsesalder på 28 år. Eksempelvis har hele 13 % først taget en studentereksamen, før de påbegynder en erhvervsuddannelse. Set fra de unges synsvinkel er det en måde at udskyde erhvervsvalget på og holde flere veje åbne, men fra et uddannelsesøkonomisk perspektiv er det en klar – og dyr – uddannelsesomvej.⁸⁴ Forholdet er næppe uden relation til, at praktikpladssituationen endnu i foråret 2013 var præget af,

⁸¹ Gymnasieskolen.dk 27.8.2013.

⁸² Politiken 23.4.2013 1. sektion s. 6 og Nyhedsbrev fra gymnasieskole.dk 4.6.2013.

⁸³ Bestyrelserne kan vælge, om de vil benytte både en basis- og en ekstraramme, basisrammen alene eller slet ikke indgå resultatkontrakt. Begge rammer er relateret til antal årselever med et størrelsesrelateret loft på 60.000-100.000 i basisrammen og 40.000-80.000 i ekstrarammen. Se <http://www.uvm.dk/Administration/Loen-og-ansættelse/Loen/~media/UVM/Filer/Adm/PDF13/130701%20Resultatloen.ashx>.

⁸⁴ EVA's rapport "Studenter i erhvervsuddannelserne" fra 2013 viste også, at 15 % af studenterne ikke kommer i gang med mere uddannelse efter gymnasiet, mens 73 % fortsætter på en videregående uddannelse. Nyheder fra uvm.dk 13.6.2013.

at 5.400 elever stadig manglede en praktikplads.⁸⁵ Tallet var i januar 2013 godt nok faldet med 10 % i forhold til 2012, men der var samtidig indført en ny opgørelsesmetode, som alene indregner virksomhedspraktiksøgende og ikke mere medtager elever i skolepraktik. Praktikproblemet eksisterer altså stadig, men blev – endnu en gang – forsøgt løst med L 79 og L 80. L 79 indebar bl.a., at arbejdsgiverne overtager statsfinansieringen af skolepraktikydelsen, at arbejdsgiverbidraget omlægges til et uddannelsesbidrag, og at der i 2013 indføres en ny, midlertidig tilskudsordning for unge under 25 år, mens L 80 omhandler etablering af praktikcentre pr. 1. september på 50 af landets erhvervsskoler til formidling af individuelle uddannelsesaftaler, der kombinerer arbejdsplads- og skolepraktik.⁸⁶ Ved lovbehandlingen var der bred tilslutning til lovforslagene. Dog understregede Merete Riisager (LA) i sin ordførertale, at hendes parti ønskede mere “genemgribende reformer”, hvorfor LA ville stemme imod, bl.a. fordi aftalen ikke skabte reelle praktikpladser, og hun fandt det “kreativt grænsende til det, man kan kalde newspeak, at kalde det for en praktikaftale”, hvor man “flytter eleverne fra virksomhederne og ind i klasselokalet og lader virksomhederne betale”. Så praktikpladsknuden kan endnu ikke betragtes som løst.

Debatten om rekrutteringen fortsatte igennem foråret 2013, hvor LO og DA erklærede sig enige med oppositionen om indførelse af adgangskrav til erhvervsuddannelserne, og i juli åbnede også regeringspartierne S og RV for minimumskarakterkrav eller ansøgningssamtaler.⁸⁷ Regeringen forventes derfor efteråret 2013 med undervisningsministeren – suppleret af Bjarne Corydon – for bordenden at samle flertal for en reform, der skal strømline erhvervsuddannelsernes struktur, konkretisere adgangsbetingelser og åbne muligheder også for de unge, der ikke kan leve op til adgangskravene. Et led i en sådan løsning kunne være den ballon, der blev opsendt af uddannelsesministeren medio juli 2013 om, at erhvervsuddannelserne skal være adgangsgivende til universiteterne på linje med

⁸⁵ Nyheder fra uvm.dk 8.3.2013.

⁸⁶ L 79 Forslag til lov om **ændring af lov om Arbejdsgivernes Elevrefusion og forskellige andre love. (Finansieringsomlægning af skolepraktikydelse, omlægning af arbejdsgiverbidrag, ophevelse af præmie, løntilskud og bonus samt nye, midlertidige tilskudsordninger)** og L 80 Forslag til lov om **ændring af lov om erhvervsuddannelser. (Praktikcentre og hurtigere optagelse til skolepraktik m.v.)** havde fælles lovbehandling og udmønter aftalen om bedre erhvervsuddannelser og styrket uddannelsesgaranti af 8. november 2012 mellem regeringen, V, DF, EL og KF. Forslagene, der er en udmøntning af Erhvervsuddannelsesudvalgets 11 forslag om flere praktikpladser, bedre uddannelsesgaranti og øget kvalitet i uddannelserne, blev vedtaget med 104 stemmer for (V, S, DF, RV, SF, EL og KF) og 5 stemmer imod (LA). Fremsættelse af lovforslag 16.11.2012, 1. behandling 23.11.2012, 2. behandling 13.12.2012 og 3. behandling 17.12.2012. Lov nr. 1347 og 1348 af 21.12.2012. Se bl.a. pressemeddelelse fra Ministeriet for Børn og Undervisning 8.11.2012, Berlingske 24.10.2012, 1. sektion, s. 12. Erhvervsuddannelsesudvalget blev nedsat 28.8.2012 og består af repræsentanter for DA, LO samt KL, Danske Regioner, Finansministeriet og Ministeriet for Børn og Undervisning.

⁸⁷ Politiken 4.7., 1. sektion s. 2, Politiken.dk 10.7. og Politikens leder 15.7.2013.

gymnasiet. En sådan mulighed kunne måske medvirke til at flytte den del af de unge – samt deres forældre – som mener, at en gymnasieuddannelse holder flere døre åbne. Der skal dog gøres op med meget, før uddannelserne reelt er ligestillet. Efteråret 2013 stadfæstede en højesteretsdom således, at en 21-årig invalideret mand skulle have 1,3 mio. mindre i erstatning, fordi han på ulykkestidspunktet gik på handelsskolens HG-linje og ikke i gymnasiet.⁸⁸ Denne forskelsbehandling fik Venstres restordfører Karsten Lauritzen (V) til at kræve en lovændring, men justitsministeren henviste blot til, at det er en domstolsopgave at skønne fremtidige indtægtsmuligheder ved fastsættelse af erstatninger.

Et lille hjørne af ungdomsuddannelserne udgøres af den særligt tilrettelagte tre-årige ungdomsuddannelse (STU) for unge udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov, der ikke har mulighed for at gennemføre en traditionel ungdomsuddannelse; i alt 1300 elever har fuldført en STU siden uddannelsens begyndelse i 2007, heraf 743 i 2011. For at undgå vækst i udgifterne til STU blev rammerne for uddannelsen med L 213 justeret, så kommunerne fremover får bedre styringsmuligheder af uddannelsesforløb, visitation og afklaringsforløb.⁸⁹ Klagenævnet for Specialundervisning har i sine afgørelser ikke altid været enige med kommunerne om afgrænsning af målgruppen for STU, så dets praksis skal nu undersøges nærmere. Forslaget blev vedtaget med et bredt flertal, dog uden Enhedslisten, hvad Rosa Lund (EL) begrundede med, at hendes parti anså forslaget for "uambitiøst", da det "i den grad er på kommunalbestyrelsens præmisser". Dansk Folkeparti gik trods alt med, skønt de var stærkt utilfredse med, hvad de anså for en bevidst tilbageholdelse af evalueringsrapporten om STU, der skønt dateret april 2012 – dvs. omtrent samtidig med 1. behandlingen af sidste års forslag om udsættelse af STU-revisionen – først blev offentliggjort tre dage før udløbet af L 213's høringsfrist.⁹⁰

Uanset debatten om et løft af erhvervsuddannelserne er bevillingerne i 2014 reduceret med ca. 4 %, og det turbulente AMU-område får 33 mio. mindre i 2014 end i 2013. Mindrebevillingen er udtryk for, at antallet af kursister i perioden 2010-12 er reduceret med ca. 40 %, og at faldet er fortsat i 1. kvartal af 2013 med yderligere 14 % i forhold til samme tidspunkt i 2012.⁹¹ Mange af AMU-uddannelsesstederne er således så økonomisk trængte, at de må sælge ud af maski-

⁸⁸ Berlingske.dk 30.8.2013.

⁸⁹ L 213 Forslag til lov om ændring af lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov. (Muligheder for at afbryde uddannelsen, optag af elever, ændret visitation, afklaringsforløb, praktik m.v.). Vedtaget med 108 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, LA og KF) og 8 (EL) imod. Frem-sættelse af lovforslag 25.4.2013, 1. behandling 2.5.2013, 2. behandling 28.5.2013 og 3. behandling 30.5.2013. Lov nr. 612 af 12.6.2013. Se også pressemeddelelse fra Ministeriet for Børn og Under-visning 29.11.2012 og Folkeskolen.dk 22.4., 1.5., 8.5. og 31.5.2013.

⁹⁰ Se *Uddannelseshistorie 2012* s. 191-192.

⁹¹ Politiken 1. sektion s. 6 31.8.2013. Se også *Uddannelseshistorie 2012* s. 191.

ner o.l. Uddannelseskonsulent i LO Anne Bruvik-Hansen påpegede den uheldige sammenkobling af faldende kursistantal med statens bevillinger, men betegnede samtidig faldet som "irrationelt", mens arbejdsmarkedsforsker Finn Sommer, RUC, efterlyste en mere langsigtet AMU-strategi, så det ikke alene er virksomhedernes konjunkturforventninger, der afgør antallet af kursister.

Alt i alt må det siges, at problemerne omkring erhvervsuddannelserne tårner sig op, og en løsning kan ikke længere sparkes til hjørne med småreguleringer af arbejdsgivertilskud og politisk new speak. Der er i finanslovsforslaget for 2014-2017 ganske vist afsat 980 mio. til den kommende erhvervsuddannelsesreform – men pudsigt nok er tildelingen modsvaret af en besparelse på omtrent samme beløb på taxameterbetalingen til hhx, htx og erhvervsuddannelserne selv – træerne vokser nok heller ikke denne gang ind i himlen!⁹²

Mere fælles rammer for videregående uddannelser

Faste læsere af denne artikel vil bemærke, at de videregående uddannelser i år til forskel fra tidligere ikke er opdelt i korte, mellemlange og lange videregående uddannelser. Det skyldes, at Uddannelsesministeriet i stadig højere grad ved tværgående lovgivning samordner områderne. Derfor belyses først en række fælles tiltag for alle videregående uddannelser, hvorefter der ses nærmere på områder, hvor der er sket ændringer i årets løb.

Årets vel vigtigste tværgående lovgivningskompleks var SU-reformen, der blev udmøntet i hele fem lovforslag, nemlig L 90 og L 91 om Ankenævnet for Statens Uddannelsesstøtteordninger, L 139 om udlandsstipendier og -lån, L 225 som den egentlige SU-lov om støttetid og -begrænsninger ved ungdomsuddannelserne og for hjemmeboende, ændret satsregulering i perioden 2014-21 og øget støtte til befordringsgodtgørelse, samt L 226 om hurtigere fremdrift på studierne, jf. bilag 5 om fokuspunkter i SU-reformen.⁹³ Baggrunden var bl.a., at de samlede årlige

⁹² Undervisningsministeriets pressemeddelelse 27.8.2013 og Politiken 1. sektion s. 2 29.8.2013.

⁹³ L 90 Forslag til lov om **Ankenævnet for Statens Uddannelsesstøtteordninger** og L 91 om **ændring af SU-loven og forskellige andre love. (Konsekvensændringer som følge af lov om Ankenævnet for Statens Uddannelsesstøtteordninger)**. Begge lovforslag blev enstemmigt vedtaget som lov nr. 269 og 274 af 19.3.2013 med henholdsvis 110 og 109 stemmer. Fremsættelse af lovforslag 28.11.2012, 1. behandling 6.12.2012, 2. behandling 28.2.2013 og 3. behandling 14.3.2013. Også L 225 Forslag til lov om **ændring af SU-loven, lov om befordringsrabat til studerende ved videregående uddannelser og lov om befordringsrabat til uddannelsessøgende i ungdomsuddannelser m.v. (Ændring af reglerne om støttetid, begrænsninger i adgangen til Statens Uddannelsesstøtte til ungdomsuddannelser, nye støttesatser for hjemmeboende, ændret satsregulering i perioden 2014-2021, øget støtte til befordringsgodtgørelse m.v.)** og L 226 Forslag til lov om **ændring af universitetsloven, lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser, lov om videregående kunstneriske uddannelsesinstitutioner, lov om maritime uddannelser og lov om statens voksenuddannelsesstøtte (SVU). (Obligatorisk tilmelding til fag og prøver svarende til et fuldt studieår, afskaffelse af muligheden for at mel-**

SU-udgifter siden 2001 er steget fra 8,4 til 17 mia., ikke mindst på ungdomsuddannelsesområdet. Besparelserne på i alt 2,2 mia. frem til 2020 – der er altså ikke tale om at skrue niveauet tilbage til 2001 – fremkom navnlig ved nedsættelse af SU til hjemmeboende studerende og beskæring af ungdomsuddannelsernes såkaldte cafépenge. Men også muligheder for forebyggelse af et forventet boom i SU til udenlandske studerende spillede en vigtig rolle i debatten, jf. EU-domstolens dom i sag C-46/12, L.N.⁹⁴

Ved 1. behandlingen af L 225 og L 226 var hovedpunkterne især sikring af tidlig studiestart, stramning af tilmelding til fag og prøver; meritoverførsel, fleksibilitet i overgange mellem bachelor- og kandidatuddannelser og nedbringelse af den gennemsnitlige studietid med 4,3 måneder frem mod 2020. Mads Rørvig (V) kaldte forligsaftalen historisk og glædede sig over det brede flertal bag, idet “regeringen med uddannelsesministeren i spidsen har indset, at en SU-reform er en forudsætning for holdbarheden i dansk økonomi, for vores konkurren-

de fra prøver, etablering af bedre rammer for merit ved studieophold på en anden institution eller studieskift og bedre overgange mellem bachelor- og kandidatuddannelser m.v.) blev behandlet samlet som henholdsvis lov nr. 899 og 898 af 4.7.2013 og vedtaget med henholdsvis 102 og 100 stemmer for (V, S, DF, RV, SF, LA og KF) og 8 (EL) imod. Fremsættelse af lovforslag 28.5.2013, 1. behandling 3.6.2013, 2. behandling 26.6.2013 og 3. behandling 28.6.2013. Hertil kom L 139 Forslag til lov om **ændring af SU-loven, lov om specialpædagogisk støtte ved videregående uddannelser og lov om befordringsrabat til studerende ved videregående uddannelser. (Forenkling af udlandsstipendieordningen, udlandsstudielån, ophævelse af bestemmelser om støtte til særlige kompetenceudvidende forløb m.v.)** blev enstemmigt vedtaget med 105 stemmer. Fremsættelse af lovforslag 6.2.2013, 1. behandling 22.2.2013, 2. behandling 25.4.2013 og 3. behandling 30.4.2013. Lov nr. 485 af 17.5.2013. Forslagene udmøntede forligsaftalen af 18. april 2013, der byggede på R 11 “Redegørelse om større sammenhæng i det videregående uddannelsessystem” af 13.4.2012. Se også Uddannelsesministeriets pressemeddelelse 18.4.2013 og Politikens leder 21.4.2013.

⁹⁴ I en dom af 21. februar 2013 afvistes de danske myndigheders argumentation for at nægte SU til en studerende fra et andet EU-land, der kom til Danmark som arbejdstager, og som siden blev studerende. Sagen i korte træk: L.N. fik før sin indrejse i Danmark status som arbejdstager af Statsforvaltningen og blev optaget på CBS i København. Han/hun skiftede så job til anden lønnet beskæftigelse på deltid, og efter afslag på ansøgning om SU klagede han/hun til Ankenævnet for Statens Uddannelsesstøtte, men Statsforvaltningen mente, at L.N. havde status som studerende fra studiestart og ikke som arbejdstager. Ankenævnet bragte herefter af egen kraft sagen for EU-domstolen, hvor dommen lød på, at EU-borgere, der studerer i Danmark og samtidig udøver reel og faktisk beskæftigelse, opnår arbejdstagerstatus og derfor ikke kan nægtes SU. Herefter har EU- og EØS-borgere med job på mindst 10-12 timer ugentlig ved siden af studierne principielt adgang til det danske SU-system på samme vilkår som danske statsborgere. Et FIVU-notat af 2.4.2013 opgjorde de økonomiske konsekvenser til en merudgift på ca. 28 mio. efter skat og tilbageløb i 342 sager, som har været sat i bero, indtil dommen forelå. Samtidig kan op til 600 gamle sager genoptages, hvis de pågældende vælger at klage; dvs. en merudgift på ca. 60 mio.. Desuden skønnes det, at EU- og EØS-borgere, der p.t. studerer i Danmark, vil have et incitament til at finde beskæftigelse, der berettiger dem til at modtage SU, så udgifterne også på dette område forventes at stige til i alt godt 200 mio. i årlige merudgifter. Hvis flere EU- og EØS-borgere søger uddannelse i Danmark, skønnes yderligere SU- og taxameterudgifter pr. 100 ekstra studerende at andrage knap 10 mio. årligt.

ceevne og for vores velfærdssamfund”; han kunne dog ikke helt lade oppositionens løftebrudskoncept ligge og mindedes, at “kort før julen 2011 afviste ministeren ellers klokkeklart, at der kunne reduceres i udgifterne til SU”. Jens Henrik Thulesen Dahl (DF) understregede, at hans partis stillingtagen havde relation til EU-dommen, som efter hans opfattelse betød, “at studerende fra EU får ret til dansk SU, hvis de eksempelvis har noget, der svarer til en aviserute”, og han advarede om, at udenlandske studerende som et led i den såkaldte velfærdsturisme herefter ville strømme til Danmark. En forudsætning for DF’s deltagelse var derfor tilsagn om de såkaldte værnsinitiativer, hvorefter regeringen skal arbejde aktivt for at ændre reglerne, først i EU og ellers gennem ændring af SU-systemet, hvis SU-omkostningerne til EU-studerende overstiger forventet niveau eller støder ind i EU-regler. Rosa Lund (EL) var eneste kritiske røst og begrundede Enhedslistens nej med, at de, “der i forvejen har svært ved at finde vej igennem uddannelsessystemet, nu vil få endnu sværere ved det, eftersom et år af deres SU vil blive kappet, hvis de starter senere end efter 2 år”, og hun var heller ikke begejstret for kravet om 30 ECTS-point pr. halvår, som hun anså for “automatisk tilmelding til eksamen”, uanset at intentionen med bestemmelsen er, at universiteterne ved studiestartprøver kan fange proformastuderende, der tilmelder sig for at få SU, men aldrig møder op. Kun SDU har dog valgt at benytte sig heraf, idet man her på visse studier uden adgangsbegrænsning har registreret op til 10 % SU-snydere, mens andre universiteter henviser til, at de allerede har stopprøver kort efter studiestart.⁹⁵ Den brede politiske enigheden blev total ved 1. behandling af L 90 og L 91, som gav større åbenhed om Ankenævnet for Uddannelsesstøtten, der samtidig skiftede navn til Ankenævnet for Statens Uddannelsesstøtteordninger.⁹⁶ Også ved 1. behandlingen af L 139 om udlandsstipendier og -lån var der bred enighed om at forenkle administrationen, herunder at afskaffe den dobbelte godkendelse af såvel stipendium som SU.

Efter lovens vedtagelse kom SU-reglerne under yderligere pres, idet Tyskland tabte en sag ved EU-domstolen, som vurderede, at krav om bopælspligt ikke er tilstrækkeligt grundlag for at afvise SU-støtte.⁹⁷ På baggrund af to sager med tyske studerende, der har boet uden for Tyskland det meste af deres barndom og ungdom, afgjorde domstolen, at fuld studiestøtte ved udlandsstudier ikke kan betinges af, at den studerende har boet i Tyskland uafbrudt i de seneste tre år. Da Danmark har et lignende bopælskrav for studier i udlandet, idet den studerende

⁹⁵ Politiken 1. sektion s. 8 2.5.2013.

⁹⁶ Ankenævnet for Uddannelsesstøtten blev oprettet i 1970. Det har fungeret som en klageinstans for afgørelser truffet om statens uddannelsesstøtte, statens voksenuddannelsesstøtte, specialpædagogisk støtte, specialundervisning og handicaptilæg. Lovforslagene er en opfølgning på Ombudsmandens rapport fra 2010 om ankenævnets sagsbehandling, som anbefalede større åbenhed.

⁹⁷ Politiken.dk 18.7.2013.

skal have opholdt sig i Danmark i to år inden for de seneste ti år for at få støtten med til et andet EU-land, har dommen også konsekvenser her.

Endnu et tiltag fælles for de videregående uddannelser var L 36 om ministerbemyndigelse til at sammenlægge og spalte områdets institutioner og ensliggørelse af digitale systemer.⁹⁸ Under 1. behandlingen fremhævede Esben Lunde Larsen (V), at bemyndigelsen kun kan anvendes efter anmodning fra institutionsbestyrelserne, mens Alex Ahrendtsen (DF) på vegne af Jens Henrik Thulesen Dahl var skeptisk over for den digitale ensretning. Imod forslaget gik Pernille Skipper (EL), som fandt ministerbemyndigelsen for vidtgående og mente, at beslutningen ville "afskære Folketinget fra at trække i håndbremsen".

Akkrediteringssystemet blev ajourført med L 137 om institutions- frem for uddannelsesakkreditering og bedre styringsmuligheder gennem prækvalificering og L 138 om konsekvensændringer i anden lovgivning; de to forslag blev behandlet samlet.⁹⁹ Ændringerne medfører ikke alene en administrativ lettelse for Akkrediteringsinstitutionen i Danmark (ACE), men også at ministeriet gennem prækvalificeringsfasen kan regulere nye uddannelsers relevans og geografiske spredning, så man fremover har mulighed for at sætte en fod i døren, fx ved tiltag som da Aalborg Universitets afdeling i Sydhavnen så sent som foråret 2013 modtog Center for Ungdomsforskning (CeFU), ledet af Noemi Katznelson, fra DPU.¹⁰⁰ Ved forslagenes 1. behandling hæftede Esben Lunde Larsen (V) sig ved, at armslængdeprincippet var respekteret, idet akkrediteringen varetages af et ikke ministerielt fagpanel med nordisk repræsentation, og Mette Reissmann (S) glædede sig over, at den tidligere ordning, hvorefter en uddannelsesinstitution kunne have op til 40 akkrediteringer om året, med lovforslaget blev forenklet til en mere helhedsorienteret institutionsbaseret akkreditering.

⁹⁸ L 36 Forslag til lov om **ændring af forskellige lovbestemmelser om sammenlægning og spaltning af uddannelsesinstitutioner m.v. og om ophævelse af lov om Det Informationsvidenskabelige Akademi. (Mulighed for sammenlægning og spaltning af universiteter, uddannelses- og forskningsinstitutioner m.v.)**. Vedtaget med 102 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, LA, KF) og 8 stemmer imod (EL). Fremsættelse af lovforslag 24.10.2012, 1. behandling 1.11.2012, 2. behandling 6.12.2012 og 1. behandling 1.11.2012 og 3. behandling 13.12.2012. Lov nr. 1236.

⁹⁹ L 137 Forslag til lov om **akkreditering af videregående uddannelsesinstitutioner** og L 138 Forslag til lov om **ændring af universitetsloven, lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser, lov om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (videreuddannelsessystemet) for voksne og lov om forskningsrådgivning m.v. (Konsekvensændringer som følge af lov om akkreditering af videregående uddannelsesinstitutioner)**. Begge forslag blev enstemmigt vedtaget med 105 stemmer. Fremsættelse af lovforslag 6.2.2013, 1. behandling 22.2.2013, 2. behandling 25.4.2013 og 3. behandling 16.5.2013. Lov nr. 601 og 623 af 12.6.2013.

¹⁰⁰ Med CeFU, der flyttede fra RUC til DPU i Emdrup i 2004, følger foreningen bag CeFU, der består af en række institutioner, organisationer og virksomheder. Nyheder fra au.dk 30.5.2013 og Politiken 1. sektion s. 2 26.10.2012.

Også optagelsesprocessen er nu fælles for alle videregående uddannelser. Sommeren 2013 blev der i alt optaget 4 % flere end i 2012, flest på Erhvervsakademi Kolding (24 %), Erhvervsakademi Dania (18 %), Aalborg Universitet (16 %), Copenhagen Business Academy (12 %) og Erhvervsakademi Sjælland (11 %).¹⁰¹ Den største søgning medførte også flere afslag, og de ikke-optagne udgjorde derfor 24 % af ansøgerne i 2013 mod 22 % i perioden 2009-2012. Stort set alle universiteter fik flere ansøgninger, bortset fra RUC, der måtte notere et fald på 5 %, nok især på grund af årets vigende interesse for samfundsvidenskabelige fag, som ellers tidligere har haft ry for at være "sikre fag" med gode jobmuligheder. Men der kan være flere synsvinkler på det rekordstore optag. Således mente Steen Hildebrandt, professor ved AU, at man svigter de unge, idet de senere års masseoptag har skabt "et arbejdsløst humanioraproletariat", med minimal undervisning af ringe kvalitet, hvor alt for mange studerende i deres studietid aldrig møder "den engagerede og ansvarlige forsker".¹⁰² Han advarede derfor mod den "misforståelse ... at så mange som muligt skal igennem lange og traditionelle universitetsuddannelser" og anbefalede "en yderligere differentiering, således at færre får en traditionel universitetsuddannelse og flere får andre former for uddannelser". Erhvervsakademierne kunne imidlertid ikke alene glæde sig over høje ansøgertal, men også over øget selvstændighed, idet der 4. juni 2013 blev indgået politisk aftale mellem regeringen og Venstre, KF og DF om, at erhvervsakademierne fremover ikke mere behøver en partnerskabsaftale med en professionshøjskole, men får ret til selvstændigt at udbyde tekniske og merkantile professionsbacheloruddannelser.¹⁰³ Ændringerne er begrundet i en række evalueringer og et OECD-review, der understreger det nære samarbejde mellem erhvervsakademierne og arbejdsmarkedets parter. Samtidig er kravet om gensidig repræsentation i hinandens bestyrelser afskaffet, og bestemmelserne om uddannelsesudvalg skærpet, så der til alle uddannelser på hver institution er tilknyttet et uddannelsesudvalg for hvert uddannelsesområde og ikke blot for hver enkel grunduddannelse med tilknyttede efter- og videreuddannelser. Dette hurtige ophør af erhvervsakademiernes samliv med professionshøjskolerne er et bemærkelsesværdigt tiltag i en tid, hvor der mest har været talt om fusioner og tværsektorielt samarbejde kon-

¹⁰¹ Uddannelsesministeriets pressemeddelelser 18.3. samt 17. og 29.7.2013.

¹⁰² Politiken 2. sektion forsiden 31.8.2013.

¹⁰³ Aftale om opfølgning på evalueringen af erhvervsakademistrukturen af 4.6.2013 mellem regeringen, V, KF og DF. Uniavisen.dk 10.4. og Politiken 17.7.2013 1. sektion s. 6. Erhvervsakademierne blev oprettet ved lov nr. 346 af 14. maj 2008 om erhvervsakademier for videregående uddannelser. Loven var en udmøntning af erhvervsakademiforliget af 12. juni 2007 mellem den daværende regering (V og KF), DF, S og RV. Evalueringerne er foretaget dels af EVA med "Strategier for viden" (2012) og "Videnarbejdet i praksis" (2013) og af Rambøll Management Consulting i perioden oktober 2012-april 2013 med rapport af 9.5.2013. OECD-reviewet "Skills beyond School" (2012). Lovforslag forventes fremsat medio november 2013. Se også FIVU's høringsbrev 11.9.2013, *Uddannelseshistorie 2008* s. 202-208, *Uddannelseshistorie 2011* s.158 og *Uddannelseshistorie 2012* s. 196.

centreret om henholdsvis universiteter og professionshøjskoler. Et fingerpeg om, at erhvervsakademierne næppe på noget tidspunkt har set sig selv som en del af professionshøjskolerne, fik man dog allerede med fusionerne af ingeniørhøjskolerne i Aarhus og København med henholdsvis AU (2011) og DTU (2012). Dermed står professionshøjskolerne tilbage med begrænset virkefelt som uddannelsesproducenter til primært offentlige erhverv – næppe nogen ønskeposition for sektoren – men måske et signal om yderligere tilpasning af samarbejdet mellem universiteter og professionshøjskoler?

Meningerne brydes, mens uddannelsernes strømlines, og dimittendledigheden på flere humanistiske uddannelser må vække til eftertanke.

Lærerområdet under pres

Læreruddannelsen fik med en samlet tilbagegang på 17 % i forhold til 2012 som den eneste videregående uddannelse ikke ansøgere nok, så ansøgningsfristen for kvote 2 ansøgere med under 7,0 i karaktergennemsnit blev udskudt fra 18. marts til 15. maj 2013.¹⁰⁴ Rektor på UCC Laust Joen Jakobsen var ikke specielt ærgerlig over udviklingen: ”Det gør ikke noget, vi optager 25 % færre, hvis vi til gengæld får et frafald, der er mindre end det, vi har oplevet før i tiden”. Tilbagegangen skyldes formentlig bl.a. lockoutforløbet og arbejdsløsheden på lærerområdet, idet 14,4 % af lærerstillingerne i folkeskolen siden 2007 er sparet væk; i skoleåret 2011-12 havde mere end halvdelen af de nye dimittender fra læreruddannelsen i Aarhus således ikke ansættelse som lærere et halvt år efter dimissionen.¹⁰⁵ Indførelsen af minimumsadgangskvotienten på 7 har givetvis også spillet en rolle, selvom de optagnes karaktergennemsnit blot lå på 6,6. Hertil kan så føjes lærerstandens generelt negative omdømme.¹⁰⁶ Lærerledigheden er sommeren 2013 dog faldet lidt i forhold til 2012, måske fordi efterslæbet fra lockouten skal indhentes, en del ældre lærere er fratrådt tidligere end planlagt, folkeskolereformen kan eventuelt skabe lidt flere stillinger, og yngre lærere søger væk fra skolen. På den anden side kan de reducerede beskæftigelsesmuligheder på lærerområdet også ses som et udtryk for, at kommunerne er godt i gang med at få nedbragt udgiftssiden i ”verdens dyreste folkeskole”.

Den nye læreruddannelse kom et skridt nærmere sin realisering, idet læreruddannelsesloven blev ophævet med L 33 og erstattet af en bekendtgørelse under lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser.¹⁰⁷ Ved

¹⁰⁴ Uddannelsesministeriets pressemeddelelse og Folkeskolen.dk 10.3. og 17.3.2013.

¹⁰⁵ Folkeskolen.dk 13.12. og 26.4.2013.

¹⁰⁶ Politiken 7.3.2013 1. sektion s. 2.

¹⁰⁷ L 33 Forslag til lov om ændring af lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser, lov om professionshøjskoler for videregående uddannelser og lov om Danmarks Evalueringsinstitut og om ophævelse af lov om uddannelsen til professionsbachelor

1. behandlingen faldt der mange smukke ord om lærerne som “hjerter i vores folkeskole”, men essensen var, som udtrykt af Esben Lunde Larsen (V), det “afgørende, at der kan indføres stopprøver, så studerende ikke går i det uendelige uden reelt set at gennemføre en uddannelse”. Alex Ahrendtsen (DF) tilkendegav på vegne af Jens Henrik Thulesen Dahl, at det for hans parti var “et væsentligt element i aftalen, at almindannelsen styrkes”, mens Sofie Carsten Nielsen (RV) betegnede forslaget som en deregulering af læreruddannelsen på linje med de fleste øvrige professionsbacheloruddannelser. Bekendtgørelsens høringsproces medførte kun mindre ændringer: Den luthersk-evangeliske kristendom blev understreget, men uden mere plads til faget KLM. Antallet af prøver blev lempet, og to-sprogsfaget blev et rent sprogligt fag, og af bilag 1 fremgår målene for “Lærernes grundfaglighed”, herunder undervisningen i pædagogik, didaktik og læring.¹⁰⁸

Fagenes omfang blev for første gang fastlagt af uddannelsesstederne, idet rektor-kollegiet gik sammen om en model med mindst 30 ECTS-point til hvert af folkeskolens fag.¹⁰⁹ Af modellen fremgår også, at af læreruddannelsens i alt 240 ECTS-point er 140 point bundet med 90 til fællesudviklede basismoduler, 30 til praktik og 20 til bachelorprojektet. De resterende 100 ECTS-point er åbne for de lokale læreruddannelsessteder til at udvikle andre moduler – som eventuelt kan tages på et universitet. Modellen er opbygget over to typer kompetenceorienterede moduler: Basismoduler med et eller flere undervisningsfag og specialiseringsmoduler med fordybelses- og tværprofessionelt arbejde. Der kræves mindst 40 ECTS-point (4 moduler) for dansk og matematiks vedkommende og 30 (3 moduler) for de øvrige fag, for at en studerende kan gå til eksamen i fagene. Derudover er 40 point til fri afbenyttelse for den enkelte studerende, så han eller hun kan tone sin uddannelse, fx med mere undervisning i et af skolens fag. Hvad angår praktikken har Uddannelsesministeriet og Kommunernes Landsforening indgået en aftale om rammerne for samarbejdet mellem professionshøjskoler og kommunerne, som i partnerskabsaftaler formulerer de overordnede visioner og rammer for praktiksamarbejdet.¹¹⁰

Hverken læreruddannelsen eller lærerjobbet har medvind i disse år. På læreruddannelsen er det store frafald således en alvorlig belastning.¹¹¹ Blandt årsagerne

som lærer i folkeskolen. (Ændringer som følge af ny læreruddannelse). Vedtaget med 102 stemmer for forslaget (V, S, DF, RV, SF, LA, KF) og 8 stemmer imod (EL). Fremsættelse af lovforslag 11.10.2012, 1. behandling 1.11.2012, 2. behandling 6.12.2012 og 3. behandling 13.12.2012. Lov nr. 1235 af 18.12.2012. Se også *Uddannelseshistorie 2012* s. 153-159.

¹⁰⁸ Folkeskolen.dk 9.3.2013.

¹⁰⁹ Folkeskolen.dk 9.11.2012.

¹¹⁰ Nyheder fra Uddannelsesministeriet 24.5.2013.

¹¹¹ Undersøgelsen “Frafald på læreruddannelsen – En undersøgelse af årsager til frafald” er udført af EVA for Uddannelsesministeriet. Se også Folkeskolen.dk 9.11. og Politiken 5.10.2012, 1. sektion s. 6, og Nyheder fra fiiv.dk 7.3.2013.

er svagt fagligt indgangsstandpunkt, sygdom og manglende lyst til at blive lærer. Desuden har der en årrække været en relativt høj dumpeprocent ved skriftlige prøver, i 2013 fx 30 % i linjefaget matematik på læreruddannelsen. Alligevel har det været nødvendigt for kommunerne at sende nyuddannede lærere på efteruddannelse, fx i klasseledelse og skole-hjem-samarbejdet, og børne- og ungdomsborgmester Anne Vang (S) i Københavns Kommune betegner det som "rasende ineffektivt", at kommunen siden 2009 har måttet efteruddannet nyuddannede lærere for godt 400.000 årligt ekskl. vikarudgifter. Der er nok at tage fat på for de ansvarlige for den nye læreruddannelse!

Pædagoguddannelsesreform øger specialisering

Året bragte også et forslag til reform af pædagoguddannelsen.¹¹² Ændringerne, der har virkning fra sommeroptaget 2014, omfatter bl.a. øget specialisering, idet der skal udvikles fælles kompetencemål for uddannelsen, og de studerende skal kunne vælge en af tre specialiseringer: Småbørnspædagogik, Skole- og fritidspædagogik samt Social- og specialpædagogik. Samtidig er pædagoguddannelsesloven på linje med læreruddannelsesloven erstattet af en bekendtgørelse under lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser

Reformen fastholder pædagoguddannelsen som en 3½-årig enhedsuddannelse, hvor godt og vel det første år er fælles. Derefter vælges som specialisering enten småbørnspædagogik (0-5-årige), skole- og fritidspædagogik (6-18-årige) eller social- og specialpædagogik. Hertil kommer et såkaldt tværprofessionelt element om samarbejde med andre grupper, fx lærere. Studieindholdet formuleres overalt som kompetencemål. Fællesdelens grundfag (60 ECTS) omfatter pædagogik, udviklingspsykologi, sundhed, sprog (dansk) og kommunikation, samfund, æstetiske lærings- og udtryksformer samt it- og mediepædagogik, ligestillingsdimensionen og "den svære samtale" fx med forældre; hertil kommer 1. praktikperiode (10 ECTS). Specialiseringsdelen består af specialiseringsfag (60 ECTS) og 2., 3., og 4. praktikperiode på henholdsvis 30, 30 og 5 ECTS samt bachelorprojektet (15 ECTS). 1. og 4. praktikperiode er SU-finansieret, mens 2. og 3. praktikperiode er lønnet praktik. 4. praktikperiode er koblet sammen med bachelorprojektet. Som det fremgår, fylder praktikken stadig ganske meget i pædagoguddannelsen.

¹¹² Regeringen, EL og DF indgik 21. juni 2013 aftale i form af et "forståelsespapir om reform af pædagoguddannelsen" ud fra et notat "Reform af pædagoguddannelsen", ligeledes af 21. juni 2013, der bygger på den i 2011 gennemførte evaluering af pædagoguddannelsen fra 2006. Forslaget, der blev sendt i høring 1. juli med frist til 28. august 2013, erstatter lov om uddannelse til professionsbachelor som pædagog, der trådte i kraft 1. januar 2007. Nyheder fra Uddannelsesministeriet og kl.dk 21.6.2013. 26. september 2013 tilsluttede samtlige partier sig reformen. Se også *Uddannelseshistorie 2006* s. 117-119 og *Uddannelseshistorie 2012* s. 195.

BUPL kaldte reformforslaget for uambitiøst, idet formanden Henning Pedersen blot kunne se “nogle småjusteringer, som på nogle punkter trækker i den gale retning”, mens socialpædagogerne jublede, og professionshøjskolerektorerne så frem til et godt match med folkeskolereformen. Pædagogstuderendes Lands sammenslutning (PLS) var ligeledes kritisk over for den øgede specialisering, og ærgrede sig over, at der heller ikke denne gang blev gjort op med den lønnede praktik.¹¹³ Således betvivlede Kim Them Simonsen, faglig sekretær i PLS, “at de pædagoger, der bliver uddannet på fremtidens specialistuddannelse, får de kompetencer, der skal til for at kunne arbejde i et miljø, der kan rumme alle børn og unge, uanset om de er med eller uden diagnose eller handicap”. Ser man lidt tilbage, fristes man til at sige, at frem og tilbage måske kan være lige langt, jf. afkategoriseringen af pædagoguddannelserne i 1991, hvor børnehave-, fritidspædagog- og socialpædagoguddannelserne blev samlet i en fælles pædagoguddannelse.

Fra elite- til masseuniversitet

Også for universitetssektoren betyder Uddannelsesministeriets bestræbelser på at skabe fælles rammer for alle videregående uddannelser, at der skal tænkes i fleksible tilrettelæggelsesformer og merit. Universiteternes samarbejdsprojekter med professionsuddannelsessteder og med større og mindre virksomheder har dog givet nye perspektiver.

Et effektivt middel for Uddannelsesministeriet til at fremme ønskede tiltag er bl.a. de treårige udviklingskontrakter og de enkelte universiteters årsrapporter. Eksempelvis har Syddansk Universitet som mål nr. 2 at bidrage til bedre sammenhæng i uddannelsessystemet.¹¹⁴ Det sker i praksis bl.a. ved et samarbejde med professionshøjskoler og erhvervsakademier om toning af uddannelse med henblik på optag af studerende uden supplerende. Den øgede fleksibilitet skal endvidere kunne imødekomme regionale og sociale forskelle i studietilrettelæggelse og rekruttering, jf. forskellen på de studerendes akademiske baggrund, hvor kun 19 % af de studerende ved Syddansk Universitet og 18 % på Aalborg Universitet har akademikerforældre, mens Københavns Universitet ligger dobbelt så højt.¹¹⁵ Af årets enkelt-sager kan nævnes, at KL med baggrund i forventet mangel på skolepsykologer har lagt pres på Aarhus Universitet for at få genoprettet den 3½-årige videreuddannelse cand.pæd.psych., som gav fuld autorisation, men blev nedlagt i 2000.¹¹⁶ Siden nedlæggelsen har flere modeller været på bordet. Således foreslog LL en femårig masteruddannelse. I 2011 blev DLF, KL og Uddannelsesministeriet så enige om en relancering af uddannelsen på Aarhus Universitet, så en cand.pæd.psych. med mulighed for fuld psykologautorisation forudsatte lin-

¹¹³ Pls.dk 22.8.2013.

¹¹⁴ Se http://www.sdu.dk/om_sdu/organisationen/indholdsside_udviklingskontrakt.

¹¹⁵ Weekendavisen 2.11.2012, 1. sektion s. 10.

¹¹⁶ Folkeskolen.dk 21.10.2011, KL's pressemeddelelse 8.5. og KL.dk 22.5.2013.

jefag i specialpædagogik og mindst to års lærerpraksis før en toårig kandidatuddannelse i pædagogisk psykologi på DPU og 1½ års selvbetalt masteruddannelse ved Aarhus Universitet, dvs. to selvstændige uddannelser, der tilsammen skulle kvalificere til påbegyndelse af autorisationsforløbet for psykologer. Men marts 2013 skrev rektor Lauritz B. Holm-Nielsen til Uddannelsesministeriet, at uddannelsen ikke indeholdt et tilstrækkeligt antal ECTS-point, og foreslog i stedet en kandidatuddannelse. Det springende punkt er den fulde autorisation, hvor det er universitetets holdning, at et femårigt kandidatstudiums stof ikke kan presses ind i en 3½-årig uddannelse, mens KL ønsker hurtigere og billigere uddannelser. Debatskabende var også genansættelsen 1. november 2013 af Ralf Hemmingsen som rektor for Københavns Universitet (KU), mens Lauritz B. Holm-Nielsen, rektor på Aarhus Universitet (AU), efter en otteårig ansættelsesperiode blev erstattet af den 55-årige Brian Bech Nielsen, tidligere dekan på Science and Technology sammesteds og medlem af AU's øverste ledelse.¹¹⁷ AU's nye rektor har ry for at være lyttende, og det kan han få god brug for, idet universitetet i de senere år bl.a. har været kendt for et belastet samarbejdsklima, senest dokumenteret af en APV-rapport fra marts 2013, der berettede om mange stressede medarbejdere. Året har desuden bragt en stor udvidelse af KU i form af den såkaldte KUA2, der blev taget i brug i god tid inden den officielle indvielse 20. september 2013. Endelig er prorektorposten på KU pr. 1. august 2013 opdelt i to, idet tidligere energi- og klimaminister Lykke Friis er blevet prorektor for uddannelse, mens den hidtidige prorektor Thomas Bjørnholm varetager områderne forskning og innovation. I den øverste ledelse indgår tillige universitetsdirektør Jørgen Honoré.

Signe Holm-Larsen, f. 1939, cand.pæd. i fransk. Tidligere lærer, fagkonsulent, skoledirektør og fagredaktør for sprog og pædagogik ved Danmarks Nationalleksikon. Chefredaktør på Kroghs Forlag 2001-07; herefter redaktør ved Dafolo indtil 2012. Egen konsulentvirksomhed vedrørende pædagogiske spørgsmål. Forfatter til bl.a. almen-pædagogiske værker samt undervisningsmaterialer i fransk og latin.

¹¹⁷ Det var især Ralf Hemmingsens fratrædelsesgodtgørelse, som vakte offentlig opmærksomhed, ikke mindst fordi han umiddelbart efter tiltrædelsen af sin nye ansættelsesperiode på et møde 29. maj 2013 valgte at anbefale KU's bestyrelse en ny model for lederansættelse, hvor kommende ledere må vælge mellem et risikotillæg i form af en fratrædelsesgodtgørelse og tryghed i form af en tilbagegangsstilling – men altså først efter at han selv havde fået tildelt en ny fratrædelsesgodtgørelse. Se fx Uniavisen.dk 23.1. 26.2. og 2.2., Nyheder fra au.dk 24.1., Politiken.dk 1.2.2013 og Politiken 7.3.2013.